

*Patrik
Modugno*

Rodoslov

*Patrik
Modiano*

Rodoslov

Patrik Modiano

Rodoslov

bojana888

*

Rođen sam 30. jula 1945. u Bulonj Bijankuru, šetalište Margerit broj 11, od oca Jevrejina i majke Flamanke koji su se upoznali u Parizu za vreme okupacije. Kažem Jevrejina i ne znajući šta je ova reč zaista značila mom ocu zato što su je u ono doba upisivali u lične karte. U uzburkanim vremenima često dođe do slučajnih susreta tako da ja sebe nisam nikada doživljavao kao zakonitog sina, a još manje kao naslednika.

Moja majka je rođena 1918. u Antverpenu. Detinjstvo je provela na periferiji ovoga grada, između Kiela i Hobokena. Njen je otac bio radnik, a potom pomoćnik geometra. Deda po majci, Luj Bogert, bio je doker. On je pozirao za veliku statuu dokera koju je načinio Konstantin Menije i koju danas vidimo ispred zgrade opštine u Antverpenu. Ja čuvam njegov *loonboek* iz 1913. godine u koji je upisivao sve brodove koje je istovarivao: *Mičigen, Elizabetvil, Sveta Ana...* Poginuo je na poslu u šezdeset petoj godini usled jednog pada.

Kao mlada devojka majka je bila članica društva *Crveni sokoli*. Radila je u *Preduzeću za promet gasa*, a naveče je pohađala časove glume. Godine 1938. nju je angažovao režiser i producent Jan Vanderhajden da igra u njegovim flamanskim „komedijama”. Četiri filma od 1938. do 1941. Bila je plesačica u revijama mjuzik hola u Antverpenu i u Briselu, gde se među igračicama i muzičarima zateklo mnogo izbeglica pristiglih iz Nemačke. U Antverpenu će deliti kućicu na Horenštatu sa još dvojicom prijatelja: plesačem Jopi Van Alenom i Leonom Lemensom, više-manje sekretarem i dobavljačem mušterija za bogatog homoseksualca barona Žana L. koji će poginuti u bombardovanju Ostendea, maja 1940. Njen tada najbolji prijatelj bio je jedan mladi dekorater, Lon Landau, kojeg će ponovo sresti u Briselu, 1942, ali ovog puta kako nosi žutu zvezdu.

Pokušavam da se u nedostatku drugih detalja držim hronološkog redosleda. Nakon okupacije Belgije, 1940, ona se nastanjuje u

Briselu. Bila je verena sa izvesnim Žoržom Nilsom koji u dvadeset prvoj godini vodi hotel *Kanterberi*. Restoran ovog hotela je delom rekviriran za oficire *Štafel propagande*. Ništa ne znam o tim ljudima. Ona učestvuje na radiju u emisijama na flamanskom jeziku. Dobija angažman u mesnom pozorištu u Gandu. U junu 1941. godine polazi na turneju da po pristaništima Atlantika i Lamanša nastupa pred radnicima flamanskog preduzeća *Tod*, a nešto severnije, u Hezbruku, i pred nemačkim avijatičarima.

Ona je bila lepa devojka tvrda srca. Verenik joj je poklonio jednog čau-čaua, ali ona nije brinula o njemu i poveravala ga je raznim osobama kao što će kasnije činiti i sa mnom. Čau-čau je ispao kroz prozor i izgubio život. Taj pas se vidi na dvema ili trima fotografijama i moram priznati da mi deluje beskrajno dirljivo i da osećam bliskost sa njim. Roditelji Žorža Nilsa, bogati briselski hotelijeri, ne žele da se moja buduća majka uda za njihovog sina. Ona odlučuje da napusti Belgiju. Nemci su nameravali da je pošalju u Berlin, u filmsku školu, ali je jedan mladi oficir *Štafel propagande* kojeg je upoznala u hotelu *Kanterberi* odvrća od tog pogrešnog koraka i šalje je u Pariz u producentsku kuću *Kontinental* kojom rukovodi Alfred Greven.

Ona stiže u Pariz u junu 1942. Greven joj zakazuje probno snimanje u studijima u Bijankuru, ali ono nije uspelo. Počinje da radi u službi za „sinhronizaciju” *Kontinentala* na ispisivanju holandskih titlova za francuske filmove u produkciji te kompanije. Zabavlja se sa Aurelom Bišopom, jednim od Grevenovih pomoćnika.

U Parizu stanuje na Keju Konti broj 15, u sobici stana koji iznajmljuju jedan briselski antikvar i njegov prijatelj Žan de B., za kojeg sam verovao da je kao mladić pisao u tajnosti vatrena pisma Koktou dok je, sa majkom i sestrama, živeo u nekom dvorcu nakraj Poatua. Posredstvom Žana de B. moja majka upoznaje mladog Nemca Klusa Valentinera, koji se bio zavukao u neku administrativnu službu. On stanuje u ateljeu na Keju Volter i u trenucima rasonode čita najnovije romane Evelin Vog. Klusa će potom poslati na ruski front, gde će i poginuti.

Drugi posetioci stana na Keju Konti bili su: mladi Rus Žorž Ismailov koji je bio tuberkulozan, ali je stalno izlazio bez kaputa na ledene okupacijske zime. Jedan Grk, Hristos Belos. On nije uspeo da se ukrca na poslednji parobrod za Ameriku, gde je trebalo da se nađe

sa prijateljem. Jedna devojka istih godina, Ženevjev Vodoaje. Od njih su mi ostala samo imena. Prva francuska buržoaska porodica u koju je moja majka bila pozvana: porodica Ženevjev Vodoaje i njenoga oca Žan Luja Vodoajea. Ženevjev Vodoaje upoznaje moju majku sa Arleti koja živi u susedstvu broja 15 na Keju Konti. Arleti uzima moju majku u zaštitu.

Neka mi bude oprošteno zbog svih tih imena i drugih koja će se ređati. Ja sam samo pas koji se pravi da ima pedigre. Moja majka i moj otac nisu vezani ni za kakvu jasno određenu sredinu. Toliko su rastrzani i toliko nesređeni da moram dobro da se pomučim da pronađem neki trag ili znak u tom živom pesku, kao kad se upinjemo da rastumačimo neki jedva čitljiv matični ili administrativni dokument.

Moj otac je rođen 1912. godine u Parizu, na Skveru Petrele, na samoj granici devetog i desetog arondismana. Njegov otac je bio poreklom iz Soluna i pripadao je jevrejskoj porodici iz Toskane koja se doselila u Tursku. Imao je braću od strica u Londonu, Aleksandriji, Milanu, Budimpešti. Četvoro rođaka moga oca, Karla, Graciju, Đakoma i njegovu ženu Meri, streljaće esesovci u Italiji, u Aroni, na jezeru Mađore, u septembru 1943. Moj deda po ocu je kao dete otišao iz Soluna u Aleksandriju. Međutim, samo nakon nekoliko godina otputovao je u Venecuelu. Verujem da je bio raskinuo sa svojim poreklom i sa svojom familijom. Privukla ga je trgovina biserima na ostrvu Margarita, a potom je postao upravitelj jedne pijace u Karakasu. Nakon Venecuele trajno se nastanio u Parizu 1903. godine. Držao je antikvarsku radnju u Ulici Šatoden broj 5, u kojoj je prodavao umetničke predmete iz Kine i Japana. Imao je španski pasoš i sve do smrti je bio u knjigama španskog konzulata u Parizu, dok su njegovi preci bili pod zaštitom Francuske, Engleske, a potom i Austrije, u svojstvu „toskanskih podanika”. Sačuvao sam nekoliko njegovih pasoša od kojih mu je jedan bio izdat u španskom konzulatu u Aleksandriji. Takođe i jedno uverenje izdato u Karakasu, 1894, koje potvrđuje da je bio član društva za zaštitu životinja. Moja baka je rođena na području Kalea. Njen otac je 1916. godine živio u predgrađu Notingema. Ali, nakon venčanja, i baka će uzeti špansko državljanstvo.

Moj otac je izgubio svog oca kada mu je bilo četiri godine. Proveo je detinjstvo u desetom arondismanu, u kvartu Otvil. Pričao mi je da je

u nižoj gimnaziji *Šaptal* ostajao u internatu čak i subotom i nedeljom. I da se u spavaonici mogla čuti muzika sa ringišpila na središnjem trotoaru Bulevara Batinjol. Nije položio maturu. Kao dečak i mladić, prepušten je samome sebi. Od šesnaeste godine posećuje sa drugovima hotel *Boe-Lafajet*, barove u blizini Monmartra, metroa Kade i Luna parka. Njegovo ime je Alberto, međutim, svi ga zovu Aldo. U osamnaestoj godini odaje se preprodaji benzina krišom zaobilazeći parisku trošarinu. U devetnaestoj godini sa tolikom ubedljivošću zahteva od jednog direktora banke *Sen-Fal* da ga podrži u nekim njegovim „finansijskim” operacijama da mu ovaj ukazuje poverenje. Međutim, poslovi kreću nizbrdo, a pošto je moj otac maloletan, i sud se umeša u sve to. U dvadeset četvrtoj godini iznajmljuje sobu na Aveniji Montenj 33, a na osnovu nekih dokumenata koja sam sačuvao često putuje u London da bi učestvovao u stvaranju jednog preduzeća, *Bravisko ltd*. Majka mu umire 1937. godine u samačkom hotelu u Ulici Rokepin u kojem je i on stanovao neko vreme sa bratom Ralfom. Potom uzima sobu u hotelu *Terminus*, nedaleko od stanice Sen Lazar, odakle je pobjegao ne plativši račun. Pred sam rat zakupio je malu prodavnicu parfema na Bulevaru Malzerb 71. U to vreme je, izgleda, stanovao u Ulici Frederik Bastija (osmi arondisman).

Kako je živeo samo od dovijanja, kada je stigao rat, nije imao nikakvu sigurnost. Godine 1940. svoju poštu je adresirao na hotel *Viktor Emanuel III*, Ulica Pontje 24. U pismu bratu Ralfu poslatom 1940. iz Angulema, gde je bio mobilisan u jedan artiljerijski puk, govori o nekom lusteru koji su odneli u zalagaonicu. U drugom moli da mu pošalju u Angulem *Naftni glasnik*. Između 1937. i 1939. godine bavio se „poslovima” u vezi sa naftom zajedno sa izvesnim Enrikezom: *Udruženje Roalije*, rumunski naftovodi.

Kapitulacija u junu 1940. godine zatiče ga u angulemskoj kasarni. Njega nisu odveli sa mnoštvom drugih vojnika u zarobljeništvo, jer su Nemci ušli u Angulem tek posle potpisivanja primirja. Krije se u morskome letovalištu Sabl d’Olon, gde će ostati do početka septembra. Tamo će ponovo sresti svog prijatelja Anrija Lagrua i njihove dve prijateljice, Žizelu Oleriš, igračicu u kabareu *Tabaren*, i neku Suzan.

Po povratku u Pariz neće se prijaviti da ga evidentiraju kao Jevrejina. Stanuje sa bratom Ralfom kod prijateljice ovog drugog, devojke sa Mauricijusa koja ima engleski pasoš. Stan se nalazi u susedstvu Gestapoa, u Ulici Sose broj 5. Devojka sa Mauricijusa je morala da se javlja svake sedmice u komesarijat zbog svog engleskog pasoša. Kao „Engleskinja” biće više meseci internirana u Bezansonu i Vitelu. Moj otac ima prijateljicu Helu H., nemačku Jevrejku, koja je u Berlinu bila verena sa Bilijem Vajlderom. Uhapsili su ih u raciji jedne februarske večeri 1942. u restoranu u Ulici Marinjan tokom obične provere ličnih karti, vrlo učestale tokom tog meseca zbog naredbe koja je stupila na snagu i kojom se Jevrejima zabranjuje da se zateknu na ulici ili na javnom mestu posle osam sati uveče. Moj otac i njegova prijateljica nemaju nikakve isprave kod sebe. Inspektori ih ukrcavaju u „korpu za salatu” i odvedu na „proveru” do Ulice Grefil, pred izvesnog inspektora Šveblena. Moj otac je trebalo da mu kaže svoje podatke. Pošto su ga policajci razdvojili od prijateljice, u času kad su ga povelili u *Istražni zatvor*, uspeo je da im pobegne iskoristivši kratkotrajno gašenje svetla u hodniku. Hela H. će biti puštena sutradan, verovatno na intervenciju nekog od očevih prijatelja. Kojeg? To sam se često pitao. Nakon što je pobegao, otac se skrivao ispod stepeništa jedne zgrade u Ulici Maturen, nastojeći da ne privuče pažnju hausmajstora. Zbog policijskog časa tamo provodi i noć. Kad je svanulo, vratio se u Ulicu Sose. Kasnije se, sa bratom Ralfom i njegovom devojkom sa Mauricijusa, skriva u jednom hotelu, *Bretejski Alkion*, čija je vlasnica majka njihovog druga. Potom sa Helom H. stanuje u nameštenom stanu na Skveru Vilare de Žoajež, a onda u drugom, u bloku Divljih kestenova, Ulica Šazel.

Među svim tim ljudima sa kojima se viđao u ono vreme identifikovao sam Anrija Lagrua, Sašu Gordina, Fredija Mek Evoja, Australijanca, šampiona u bobu i vozača trkačkih automobila sa kojim će posle rata deliti „kancelariju” na Jelisejskim poljima čiju namenu nisam uspeo da otkrijem; izvesnog Žana Koporindea, Gezu Pelmonta, Todi Verner (koja je tražila da je zovu madam Sauk), njenu prijateljicu Esjen (Lizelotu) i Kisu Krupinu, Ruskinju, ćerku pisca Krupina. Ona je snimila nekoliko filmova, a igrala je, takođe, i u komadu Rože Vitraka *Gospođice na pučini*. Flori Franken, zvana

Nardus, koju je moj otac zvao „Flo”, ćerka jednog holandskog slikara, detinjstvo i prvu mladost provela je u Tunisu. Posle toga je došla u Pariz, gde je često boravila na Monparnasu. Godine 1938. bila je uhvaćena u prestupu zbog kojeg je morala da se pojavi pred sudijom za prekršaje, a 1940. udaje se za japanskog glumca Hajakavu. Za vreme okupacije bila se sprijateljila sa ženom koja je bila heroina u *Atalanti*, Ditom Parlo, i njenim ljubavnikom, doktorom Fuksom, jednim od glavnih ljudi u organizaciji „Oto”, najvećoj otkupnoj mreži na crnoj berzi, Ulica Adolf Ivon broj 6, u šesnaestom arondismanu.

Otprilike je takvo bilo okruženje mog oca. Ne baš podzemlje, ni sasvim polusvet. Pre nego što se izgubi u hladnoj noći zaborava, pomenuo bih još jednu Ruskinju sa kojom se zabavljao u ono vreme, Galinu, zvanu „Gej” Orlov. Ona je vrlo mlada emigrirala u Ameriku. U dvadesetoj godini plesala je u jednoj reviji na Floridi, gde je srela smeđeg, onižeg muškarca čija je postala ljubavnica: izvesnog Lakija Lučijana. Po povratku u Pariz radi kao maneken i udaje se da bi stekla francusko državljanstvo. Kada je počela okupacija, živela je sa jednim Čileancem, Pedrom Ejzaguirom, „sekretarem poslanstva”, a potom sama u hotelu *Šatobrijan*, gde je otac često dolazio da je poseti. Kada sam imao samo nekoliko meseci, ona mi je poklonila plišanog mecu kojeg sam dugo čuvao kao amajliju i jedinu uspomenu na nestalu majku. Izvršila je samoubistvo 12. februara 1948, u trideset četvrtoj godini. Sahranjena je u mestu Sent Ženevjev de Boa.

Kako malo-pomalo stvaram ovaj pojmovnik i vršim prozivku u praznoj kasarni, tako dobijam vrtoglavicu i dah mi zastaje, čudni ljudi, čudno, sumračno vreme. A moji roditelji se upoznaju baš tada, među svim tim ljudima na koje i sami nalikuju. Dva zalutala, luda leptira usred obnevidelog grada. *Die Stadt ohne Blick*. Međutim, ja tu ne mogu ništa, to je ili tle ili đubrište na kojem sam ponikao. Ono malo podataka koje o njima znam dobio sam od majke, njoj su se oteli mnogi detalji koji se tiču mog oca, mutnih dana u ilegali ili na crnoj berzi od koje je živeo silom prilika. Međutim, ni ona nije previše znala. A on je svoje tajne odneo sa sobom.

Upoznali su se jedne oktobarske večeri kod Todi Verner, zvane madam Sauk, u šesnaestom arondismanu. Moj otac se koristio

ličnom kartom na ime Anri Lagrua. Kada sam bio mali, na staklenim nastojničkim vratima ime „Anri Lagrua” stajalo je na spisku stanara zgrade broj 15 Keja Konti još od vremena okupacije, a naspram njega napomena „četvrti sprat”. Kada sam nastojnika upitao ko je taj „Anri Lagrua”, odgovorio mi je: tvoj otac. Ovaj dvostruki identitet me je šokirao. Tek mnogo kasnije doznao sam da je u ono vreme koristio i razna druga imena koja su ostala u pamćenju nekih ljudi još izvesno vreme posle rata. Međutim, imena uspevaju da se otkače od sirotih smrtnika koji ih nose i ostaju da svetlucaju u našoj mašti kao daleke zvezde. Majka upoznaje mog oca sa Žanom de B. i svojim prijateljima. Oni nalaze da on liči na „čudnog Latinoamerikanca” i ljubazno je savetuju da „povede računa”. Ona to kaže mom ocu koji joj u šali odvrati da će drugi put izgledati još „čudnije” i da će ih „još više uplašiti”.

On nije Latinoamerikanac nego živi od crne berze pošto nema legalnog načina da zaradi za život. Moja majka je odlazila da ga sačeka pred jednom od onih malih kancelarija u koje se pristupa nizom liftova ispod arkada Lidoa. On je uvek u društvu većeg broja ljudi čija su mi imena ostala nepoznata. Najčešće je u vezi sa jednom „otkupnom stanicom” u broju 53 Avenije Oš, gde posluju dva brata Jermenina, koje je upoznao još pre rata: Aleksandar i Ivan S. On im isporučuje, među ostalom robom, čitave kamione neupotrebljivih kugličnih ležajeva koji potiču iz bivših skladišta preduzeća *SKF* i koji će ostati u gomilama da rđaju na dokovima Sent Uena. Istražujući, naleteo sam slučajno na imena nekolicine ljudi koji su radili na Aveniji Oš: baron Volf, Dante Vanuči, doktor Pat, Alberto i palo mi je na pamet da bi sve to mogla biti lažna imena kojima se služio moj otac. Upravo u toj otkupnoj stanici na Aveniji Oš upoznao je nekog Andre Gabisona, o kome je često pričao mojoj majci i koji je izgleda bio vlasnik tog mesta. Imao sam u rukama spisak agenata nemačke tajne službe sa datumom iz 1945. i beleškom u vezi pomenutog čoveka: Gabison (Andre), italijanski državljanin, rođen 1907. Trgovac. U pasošu broj 13755, izdatom u Parizu 18. novembra 1942, pominje se kao tuniski poslovni čovek. Od 1940. ortak je u Riširu (otkupnom uredu na Aveniji Oš). Godine 1942. boravi u Sen Sebastijenu kao korespondent Rišira. U aprilu 1944. radio je po nalogu izvesnog Radosa iz kontraobaveštajne

službe i često putovao između Hendaja i Pariza. U avgustu 1944. za njega se kaže da pripada šestoj kontraobaveštajnoj sekciji za Madrid i da prima naređenja od Martina Mejvalda. Adresa: Prolaz Horhe Huana broj 17, Madrid (telefon: 50 222).

Druge poslovne veze mog oca za vreme okupacije, barem one meni poznate, bile su: italijanski bankar Đorđo Đorđini-Šif i njegova prijateljica Simona koja će se kasnije udati za Pjera Fukrea, vlasnika *Mulen Ruža*. Đorđini-Šif je imao kancelarije u broju 4 Ulice Pentievr. Otac je od njega kupio vrlo veliki roze dijamant „južni krst” koji će posle rata, kada bude ostao bez prebijene pare, pokušavati da proda. Đorđini-Šifa će Nemci uhapsiti u septembru 1943. nakon kapitulacije Italije. Za vreme okupacije on je moje roditelje upoznao sa doktorom Karlom Gerštnerom, ekonomskim savetnikom nemačke ambasade, čija će prijateljica Sibil, Jevrejka, izgleda postati „važna ličnost” u Istočnom Berlinu posle rata. Zatim Ane Badel, bivši advokat, a 1944. godine i direktor pozorišta *Vje Kolumbije*. Moj otac je švercovao na crnoj berzi sa njim i njegovim zetom Žoržom Vikarom. Badel je mojoj majci prosledio primerak Sartrovog komada *Iza zatvorenih vrata*, čiji je prvobitni naslov bio *Drugi*. Taj daktilografisani primerak *Drugih* povlačio se na dnu plakara u mojoj sobi, na petom spratu Keja Konti, do moje petnaeste godine. Badel je verovao da je moja majka sačuvala veze sa Nemcima zbog *Kontinental*a i da će, uz njeno posredstvo, lakše proći cenzuru za taj komad.

Evo još nekolicine ljudi bliskih mom ocu: Andre Kamoen, antikvar sa Keja Volter. Marija Černicev, kćer ruskih plemića, ali „deklasirana”, sa kojom je moj otac učestvovao u krupnim poduhvatima na crnoj berzi, a u ponešto skromnijim sa izvesnim „gospodinom Fukeom”. Taj Fuke je držao malu radnju u Ulici Ren, a stanovao u kućici u predgrađu Pariza.

Kad zatvorim oči, vidim kako mi se iz najdublje prošlosti, teškim korakom, približava Lisjen P. Mislim da je njegovo zanimanje bilo da posreduje u međusobnom upoznavanju ljudi. Bio je veoma debeo, te sam se kao dete, svaki put kad on sedne na neku od stolica, bojao da će je polomiti svojom težinom. Kada su bili mladi, moj otac i on, Lisjen P. je bio nesrećno zaljubljen u jednu glumicu, Simonu Simon, i trčao je za njom kao psić. A bio je i prijatelj sa Silvijanom Kimf,

avanturistkinjom, šampionkom u bilijaru, koja će u vreme okupacije postati markiza od Abrantesa i ljubavnica jednog člana bande iz Ulice Loriston. Nisu oni bili od ljudi na koje se možete osloniti. Više su ličili na sumnjive putnike, koji lutaju staničnim hodnicima, sa nepoznatim ciljem putovanja, ukoliko ga uopšte imaju. Na završetku ovog spiska fantoma trebalo bi dodati i ona dva brata za koje se pitam da li su bili blizanci: Aleksandar i Ivan S. Ovaj poslednji je imao devojkicu Inku, balerinu iz Finske. Bili su, nesumnjivo, velike gazde na crnoj berzi, jer su u vreme okupacije proslavili svoju „prvu milijardu” u stanu ogromne zgrade u broju 1, na Aveniji Pol Dumer, gde je stanovao Ivan S. Ovaj je, odmah po oslobođenju, pobegao u Španiju, kao i Andre Gabison. A šta je bilo sa Aleksandrom S? To se još pitam. Da li je neophodno da sebi postavljam takva pitanja? Ja sam svim srcem sa onima čija u se lica viđala na „crvenim plakatima”.

Briselski antikvar i Žan de B. napuštaju stan na Keju Konti početkom 1943. i moji roditelji se u njemu nastanjuju zajedno. Pre nego što se definitivno umorim od svega i ponestane mi daha i hrabrosti, evo još nekoliko isečaka iz njihovog života u onom davnom vremenu, života od koga je danas ostala samo zbrka.

Nalazili su sklonište u Ablisu, u dvorcu Breo, u društvu Anrija Lagrua i njegove devojkice Deniz. Dvorac Breo je bio napušten. Pripadao je Amerikancima koji su morali da odu iz Francuske i koji su njemu predali ključeve na čuvanje. Na selu je moja majka sedela sa Anrijem Lagrua na njegov engleski motor „bsa” od 500 kubika. Sa mojim ocem provela je jul i avgust 1943. u seoskoj gostionici *Mali Ric* u mestu Veren Sent Iler. Đordžini-Šif, Simona, Gerštner i njegova prijateljica Sibil dolazili su da ih obilaze. Kupali su se na Marni. Tu gostionicu je posećivalo nekoliko kradljivaca i njihovih „žena”, među kojima izvesni „Didi” i njegova ljubavnica „madam Didi”. Muškarci su rano izjutra polazili kolima da obavljaju mutne poslove i vraćali se vrlo kasno uveče iz Pariza. Jedne noći moji roditelji su začuli svađu u sobi iznad njihove. Žena je svoga ljubavnika nazivala „prijavim pandurom” i bacala kroz prozor svežnjeve novčanica prebacujući mu što joj donosi sav taj novac. Lažni policajci? Povremeni saradnici Gestapoa? Todi Verner, zvana „madam Sauk”, kod koje su se moji roditelji upoznali, jedva uspeva da se izvuče iz jedne racije početkom

1943. Ona se povredila skočivši kroz prozor svoga stana. Kako svedoči pismo iz *Direkcije za građanski status pri Glavnom komesarijatu za jevrejska pitanja*, upućeno direktoru „Sekcije za istragu i kontrolu“, tada je policija tražila Sašu Gordina, jednog od najstarijih prijatelja mog oca: „Dana 6. aprila 1944. dopisom zavedenim pod službenim brojem, molio sam vas da hitno pristupite hapšenju Jevrejina Saše Gordina, zbog kršenja zakona od 2. juna 1941. godine. Vi me izveštavate povodom mog dopisa da je pomenuti napustio svoje mesto stanovanja i da nikome nije ostavio novu adresu. Međutim, poslednjih dana bio je primećen kako se, na biciklu, vozika ulicama Pariza. Moraću, dakle, da vam naredim da zahtevate novu posetu njegovom stanu kako biste mogli izvršiti moj nalog od 25. januara tekuće godine.”

Sećam se da je otac jedan jedini put pomenuo taj događaj one večeri kad smo nas dvojica bili sami na Jelisejskim poljima. Pokazao mi je mesto na početku Ulice Marinjan gde ga je tačno policija ščepala u februaru 1942. A onda mi je ispričao o svom drugom hapšenju, u zimu 1943, nakon što ga je „jedna osoba“ denuncirala. Odveli su ga u *Istražni zatvor*, odakle ga je opet „jedna druga osoba“ izvukla. Te večeri sam osetio da je želeo nešto da mi poveri, ali reči mu nisu dolazile. Rekao mi je samo da su policijska kola obišla sve komesarijate pre nego što su stigla do *Istražnog zatvora*. Prilikom jednog od tih zaustavljanja ušla je devojka i sela naspram njega, ona kojoj sam mnogo kasnije uzaludno pokušavao da uđem u trag nikad ne doznajući da li je to veče bilo 1942. ili 1943. godine.

U proleće 1944. moj otac prima više anonimnih telefonskih poziva u stanu na Keju Konti. Jedan glas ga naziva njegovim pravim imenom. Jedno popodne, dok je bio odsutan, dvojica francuskih inspektora pozvonila su na vrata tražeći „gospodina Modianoa“. Moja majka im je rekla da je ona kao mlada devojka poslata iz Belgije da radi za nemačko filmsko preduzeće *Kontinental*. Iznajmila je sobu kod izvesnog gospodina Anrija Lagrua i ne bi mogla ništa više da im kaže. Da ne bi naleteo na njih, otac izbegava da dolazi na Kej Konti. Pretpostavljam da to više nisu bili pripadnici Šveblenove Policije za jevrejska pitanja, već ljudi iz Sekcije za istragu i kontrolu, oni koji su tražili Sašu Gordina. A možda i ljudi koji su radili po nalogu inspektora Permijea u *Prefekturi*. Ja sam kasnije želeo da postavim

neki lica uz imena tih ljudi, ali oni nisu izlazili iz senke nastavljajući da šire svoj miris koji je podsećao na ubuđalu kožu.

Moji roditelji su odlučili da hitno napuste Pariz. Hristos Belos, Grk kojeg je moja majka upoznala kod B., ima prijateljicu koja živi na imanju u blizini Šinona. Sve troje su našli skrovište kod nje. Moja majka je ponela odeću za zimske sportove u slučaju da moraju da beže još dalje odatle. Ostaće da se skrivaju u toj kući u Tureni sve do oslobođenja, a vratiće se u Pariz na biciklima, praćeni talasima američke vojske.

U Parizu, početkom septembra 1944, otac nije želeo odmah da se vrati na Kej Konti strahujući da policija ponovo ne zatraži da položi račune, ali ovoga puta zbog nezakonitih poslova na crnoj berzi. Moji roditelji žive u hotelu na uglu Avenija Bretej i Duken, u onom *Bretejskom Alkionu* u kojem se otac već skrivao tokom 1942. On šalje majku u izvidnicu do Keja Konti da bi se obavestila kako se stvari razvijaju. Uručuju joj poziv da se javi u policijsku stanicu, gde su je podvrgli dugačkom saslušanju. Pošto je strankinja, zahtevaju da im kaže tačan razlog svog dolaska u Pariz pod nemačkom zaštitom, 1942. Ona im je objasnila da se verila sa jednim Jevrejinom sa kojim živi već dve godine. Policajci koji su je saslušavali bili su, bez sumnje, kolege onih koji su hteli da uhapse mog oca, pod njegovim pravim imenom, nekoliko meseci ranije. Možda i baš oni isti. Verovatno su ga u tom trenutku tražili pod njegovim lažnim imenima, pa nisu uspevali da ga identifikuju.

Majku su nakon toga pustih. Uveče, u hotelu, pod njihovim prozorima, duž travnjaka na Aveniji Bretej, šetale su neke žene sa američkim vojnicima, a jedna od njih je pokušavala da nekako objasni koliko meseci su ih iščekivale. Brojala je na prste: „One, two...” Međutim, Amerikanac nije ništa razumeo, pa je uzeo i on da broji na prste imitirajući je: „One, two, three, four...” I tako u nedogled. Nakon nekoliko sedmica, otac napušta *Bretejski Alkion*. Kada se vratio na Kej Konti, saznao je da je njegov „ford” sakriven u jednoj garaži u kvartu Neji, rekviriran za višijevsku miliciju u junu i da su u tim kolima, čija je karoserija bila izbušena mecima i koja je policija zadržala za potrebe istrage, likvidirali poslanika Žorža Mandela.

Drugog avgusta 1945. godine moj otac je otišao na biciklu do opštine Bulonj Bijankur da prijavi moje rođenje. Zamišljam njegov povratak tog leta kroz puste ulice Oteja i preko tihih kejova.

Potom, on reši da ode da živi u Meksiku. Pasoši su bili gotovi. Međutim, u poslednjem trenutku se predomislio. Malo je trebalo pa da posle rata napusti Evropu. Trideset godina kasnije otišao je da umre u Švajcarskoj, neutralnoj zemlji. U međuvremenu, mnogo je putovao: Kanada, Gvajana, Centralna Afrika, Kolumbija... Uzalud je tražio Eldorado. A ja se pitam da nije bežao od onih okupacijskih godina. Nikada mi nije poverio šta je krio u dubini duše za sve ono vreme u Parizu. Možda strah i neobjašnjiv osećaj da ga progone zato što je svrstan u precizno određenu kategoriju divljači iako ni sam nije tačno znao koje? Ali ne treba govoriti u tuđe ime, posebno ako se, kao ja, uvek ustežete da prekinete nečije ćutanje ma koliko god vas ono bolelo.

Godina je 1946. Moji roditelji još stanuju na Keju Konti broj 15, četvrti i peti sprat. Početkom 1949. godine otac uzima pod kiriju i treći sprat. To je bilo njegovo relativno, kratkotrajno blagostanje pre nego što će zauvek zaći u ono što zovemo zlatnom bedom. Radi sa Đordžini-Šifom, izvesnim gospodinom Tesijeom iz Kostarike i baronom Lujem de la Rošet. Vrlo je blizak sa osobom zvanom Z. koja se kompromitovala u „vinskoj aferi”. Moji baba i deda po majci dolaze iz Antverpena u Pariz da brinu o meni. Ja sam stalno sa njima tako da razumem jedino flamanski. Petog oktobra 1947. rodio se moj brat Rudi. Nakon oslobođenja, majka polazi na časove dramske umetnosti u školi pri *Komedi fransez*. U pozorištu *Mišodijer* godine 1946. igrala je malu ulogu u komadu *Pored moje plavuše*. Godine 1949. kratko se pojavljuje u filmu *Sastanak u julu*.

Istog tog leta u Kap Antibu, na baskijskoj obali, ona se druži sa plejbojem ruskog porekla Vladimirom Raševskim i markizom A, Baskijcem koji piše pesme. Ali to ću saznati tek kasnije. Moj brat i ja

ostajemo sami u Bijaricu gotovo dve godine. Živimo u malom stanu u jednoj kući u kvartu Kaza Montalvo, a žena koja nas čuva stara se o toj kući. Ne sećam se više dobro njenog lica.

U mesecu septembru 1950. krstili su nas u crkvi Svetog Martina u Bijaricu, u odsustvu naših roditelja. Na osnovu onoga što piše u krštenici, moj kum je neki misteriozni „Žan Mint” kojeg ne poznajem. Na početku školske godine, u oktobru 1950, prva škola u koju se upisujem jeste *Zavod Svete Marije* iz Bijarica, Kaza Montalvo.

Jedno popodne, po završetku nastave, niko nije došao da me sačeka. Želeo sam da se vratim sam, ali me je, dok sam prelazio ulicu, udario kamionet. Šofer toga kamioneta odvezao me je do časnih sestara koje su mi, da bi me uspavale, prinele uz lice vatu natopljenu eterom. Od tada ću postati izuzetno osetljiv na taj miris. Čak i previše. Eter će dobiti čudno svojstvo da me seća na bol i da ga brzo izbriše. Sećanje i zaborav.

U Pariz se vraćamo 1951. Jedne nedelje pre podne nalazim se iza kulisa pozorišta *Monparnas*, u kojem moja majka igra malu ulogu u komadu *Filomenov kompleks*. Majka je na sceni. Strah me je. Počinjem da plačem. Suzan Flon, koja, takođe igra u tom komadu, daje mi neku razglednicu da me uteši.

Stan na Keju Konti. Na trećem spratu do nas uveče dopiru glasovi i prasak smeha iz sobe pored naše u kojoj majka prima svoje prijatelje sa Sen Žermen de Prea. Retko je viđam. Ne sećam da mi je i jedan jedini put pružila pravu nežnost ili zaštitu. U njenom prisustvu uvek sam pomalo na oprezu. Njeni iznenadni napadi besa me uznemiravaju, a kako pohađam veronauku, molim se Gospodu da joj oprost. Na četvrtom spratu otac ima kancelariju. Tu često provodi vreme sa još dva ili tri muškarca. Sedeli bi u foteljama ili na naslonima dvoseda. Razgovarali. Telefonirali jedan za drugim i dobacivali se slušalicom kao loptom za ragbi. S vremena na vreme otac bi zaposlio poneku mladu devojkicu, studentkinju slikarstva, da se stara o nama. Zahtevao je da one odgovaraju na telefonske pozive i saopštavaju kako „on nije tu”. Diktirao im je i pisma.

Početak 1952. godine majka nas je poverila prijateljici Suzani Bukro koja je imala kuću u Ulici Doktora Kurzzena 38, u Žui an Žozasu. Pohađam školu *Jovanka Orleanka*, na početku te iste ulice, a potom opštinsku osnovnu školu. Brat i ja pevamo u horu seoske

crkve na ponoćnim misama te 1952. godine. Prve knjige: *Poslednji Mohikanac*, u kojoj ništa ne razumem, ali nastavljam sa čitanjem do kraja. *Knjiga o džungli*, *Andersenove bajke* koje je ilustrovao Adrijen Segir, *Priče o mački koja se uspenjala*.

Vrlo čudne žene prolaze kroz kuću u Doktora Kurznena 38, među njima i Zina Raševski, Suzana Bole zvana Fred, upravnica *Karolsa*, noćnog lokala u Ulici Pontje, ili izvesna Roz-Mari Krovel, vlasnica hotela u Ulici Vje Kolombije koja vozi američka kola. Sve su nosile muške cipele i sakoe, i Fred i kravatu. Sa sestrićem te Fred mi smo se igrali.

S vremena na vreme otac nas posećuje u društvu prijatelja i jedne mlade žene, Natali, plave i nežne stjuardese sa kojom se upoznao na jednom od putovanja u Brazavil. Četvrtkom popodne slušamo radio-emisije za decu. Drugim danima ponekad i vesti. Spiker izveštava o toku suđenja onima koji su počinili POKOLJ U ORADURU. Zvuci tih reči lede mi srce i danas kao i onih dana kada nisam baš dobro razumeo o čemu je reč.

Jedno veče, u nekoj od poseta, otac je u salonu kuće u Ulici Doktora Kurznena, seo naspram mene, pokraj engleskog prozora. Upitao me je čime bih želeo da se bavim kad porastem. Nisam znao šta da mu odgovorim.

U februaru 1953. otac je jednog jutra došao kolima po nas, po brata i mene, same u praznoj kući, i poveo nas u Pariz. Kasnije ću saznati da je Suzana Bukro bila uhapšena zbog provalne krađe. Između Žui an Žozasa i Pariza lebdela je tajna tog predgrađa koje se tek gradilo. Postojao je zamak sav u ruševinama i pred njim ledina sa nabujalom travom na kojoj smo puštali zmajeve. Šuma nadomak Meca. I veliki točak za vodu u Marliju koji se bučno vrteo u svežini slapa.

Od 1953. do 1956. godine ostajemo u Parizu, te ja, sa bratom, pohađam opštinsku osnovnu školu u Ulici Pon de Lodi. Odlazimo na veronauku u crkvu Sen Žermen de Pre. Često vidamo opata Pašoa koji službuje u toj crkvi, a stanuje u malom stanu u Ulici Bonaparte. Pronašao sam pismo koje mi je u ono vreme uputio opat Pašo: „Ponedeljak, 18. juli. Zamišljam te kako sada praviš kule od peska na plaži... a kad more nadodje, možeš jedino brzo da pobegneš! To je kao zviždaljka za kraj odmora u dvorištu škole *Pon de Lodi!* Znaš li da u Parizu vlada velika vrućina? Srećom, s vremena na vreme,

naide poneka oluja koja osveži zrak. Da nastava veronauke još traje, ne bi prestajao da svojim drugovima sipaš u čaše nanu iz belog bokala. Ne zaboravi da je kroz mesec dana, 15. avgusta, praznik Uznesenja Blažene Device Marije. Toga dana ćeš se pričestiti da zaraduješ srce svoje matere na nebesima. Ona će biti zadovoljna Patrikom ako bude znao da se doseti i njoj priredi užitak. Znaj da ni na raspustu ne treba da zaboraviš da zahvališ dragom Bogu za sve lepe trenutke koje nam je podario. Zbogom, moj dečače. Grlim te od srca. Opat Pašo." Časovi veronauke su se održavali na poslednjem spratu jedne dotrajale zgrade, u broju 4 Ulice Abaje - one iste u kojoj su danas smešteni otmeni stanovi - i u jednoj učionici na Trgu Firstenberg koja je pretvorena u luksuznu prodavnicu. Lica su se promenila. Ne prepoznajem više kvart svog detinjstva, kao što ga ne bi prepoznali ni Žak Prever ili opat Pašo.

Na drugoj obali Sene, tajanstveno dvorište Luvra, dva trgića Karusel i park Tiljerije u kojem sam provodio duga popodneva sa bratom. Crni kamen i lišće divljih kestenova na suncu. Teatar zelenila. Brda suvog lišća uz potporni zid terase muzeja *Že de Pom*. Davali smo brojeve alejama. Suvo dno jezercica. Statue Kaina i Avelja na nekadašnjem Skveru Karusel. Statua Lafajeta na drugom. Bronzani lavovi u parku. Zelena ljuljaška uz zid šetališta *Terasa nad vodom*. Pločice od fajansa i svežina fontane „Lavatori” ispod šetališta *Terasa Fejan*. Vrtlari. Brujanje motora kosačice nekog sunčanog jutra na travi pored jezercica. Veliki časovnik zauvek nepomičnih kazaljki, na južnim vratima *Paviljona*. I beleg od usijanog gvožđa na Miledinom ramenu. Crtali smo genealoška stabla, moj brat i ja, a naš problem je bio da pronađemo vezu između Svetog kralja Luja i Anrija Četvrtog. Kada sam imao osam godina, impresionirao me je jedan film: *Pod velikom šatrom sveta*. Posebno scena: noć je, teretni voz se zaustavlja, put mu preseca neki američki automobil. Mesečina. *Cirkus Medrano*. Između tačaka svira orkestar. Klovnovi Rum, Aleks i Drena. Zabavni parkovi na vašarima. Park u Versaju sa automobilima koji se sudaraju u bojama sleza, žutoj, zelenoj, tamnoplavoj, roze... Vašar na Trgu Invalida i delfin Jona. Garaže. Mirišu na ulje i benzin. Polumrak. U njemu šumovi i govor stvaraju eho.

Od knjiga koje sam pročitao u ono vreme (Žil Vern, Aleksandar Dima, Žozef Pere, Konan Dojl, Selma Lagerlof, Karl Maj, Mark Tven, Stivenson, kneginja de Segir, Džek London, *Hiljadu i jedna noć*) u sećanju su mi ostali *Rudnici kralja Solomona* i epizoda u kojoj mladi vodič obelodanjuje da je on, zapravo, kraljev sin. Sanjario sam nad dvema knjigama samo zbog njihovih naslova: *Zatvorenik dvorca Zende* i *Misteriozni kargo*.

Naši drugovi iz škole u Ulici Pon de Lodi bili su: Pjer Do Kijang, Vijetnamac, čiji su roditelji držali mali hotel u Ulici Gregoar de la Tur. Zdanjevič, pola crnac, pola Gruzijac, sin gruzijskog pesnika Ilijazda. Ostali drugovi: Žerar koji je stanovao iznad jedne garaže u Dovilu, na Aveniji Republika. Neki Roni čijih se crta lica više ne sećam, kao ni toga gde smo ga upoznali. Odlazili smo da se igramo kod njega nedaleko od Bulonjske šume. Ostalo mi je nejasno sećanje da bismo se, čim prekoračimo prag, osećali kao u Londonu u jednoj od onih kuća iz Belgravije ili Kensingtona. Kasnije, kada sam pročitao priču Grejama Grina *Prvo razočaranje*, razmišljao sam kako bi taj Roni, o kome nisam mnogo znao, mogao da bude njen glavni junak.

Školski raspusti u Dovilu u jednom od onih malih bungalova, sa očevom prijateljicom Natali, stjuardesom. Moja majka, koja retko navraća, dočekuje u njima prijatelje u prolazu, glumce koji daju predstave u *Kazinu*, a ponekad i svog druga iz mladosti, Holanđanina Jopi Van Alena. On čini deo trupe markiza de Kuevasa. Zahvaljujući njemu, prisustvujem potresnom baletu: *Mesečarka*. Jednog dana, u očevom društvu, dolazim u hol hotela *Roajal*, gde on ima sastanak sa izvesnom gospođom Stern koja, kako mi je kazao, poseduje ergelu trkačkih konja. Zbog čega mu je uopšte bila potrebna ta gospođa Stern? Svakog četvrtka u rano popodne brat i ja odlazimo da kupimo novi broj *Tarzana* kod prodavca novina preko puta crkve. Vrelina. Sami smo na ulici. Sunce i senke po trotoarima. Miris bobičavog šiblja.

Leto 1956. brat i ja ćemo provesti u bungalovu sa ocem i Natali, stjuardesom. Te iste godine ona nas je za uskršnji raspust povelala u hotel u Vilar sir Olonu. U Parizu, jedne nedelje, godine 1954, čekamo u udaljenom kutku iza kulisa dok naša majka izlazi na scenu. Izvesna Suzi Prim koja igra glavnu ulogu u komadu zajedljivo nam kaže kako nama nije tu mesto. Kao većina ostarelih

šmirantkinja, ni ona ne voli decu. Ja sam joj poslao pismo: „Draga gospođo, želim vam da provedete grozan Božić.” Ono što je padalo u oči bio je njen, u isti mah, nemilosrdan i zabrinut pogled.

Nedeljom smo sa ocem odlazili autobusom 63 do Bulonjske šume. Jezero i ponton, na kojem se ukrcavamo, do mini golfa i Kolibe na ostrvcu... Jedne večeri, u Šumi, dok smo čekali autobus u povratku, otac nas je odvuкао u malu Ulicu Adolf Ivon. Zaustavio se ispred jedne vile rekavši: Pitam se ko li sada stanuje ovde - kao da mu je to mesto bilo veoma poznato. Isto večer video sam ga kako u kancelariji prelistava telefonski imenik. To me je zagolicalo. Desetak godina kasnije ću saznati da su u broju 6 Ulice Adolf Ivon, u otmenoj vili koja više ne postoji (ponovo ću navratiti u tu ulicu godine 1967, da proverim kod kog broja smo se onda zaustavili: odgovarao je broju 6), za vreme okupacije bile smeštene kancelarije „Otoa”, najvažnijeg otkupnika na crnoj berzi u Parizu. I ubrzo bi se neki miris buđi umešao u mirise ringišpila i osušenog lišća u Šumi. Sećam se, takođe, da smo ponekad tih popodneva, moj brat, otac i ja, ulazili u neki od autobusa nasumice i vozili se do krajnjih stanica. Sen Mande, Kapija Žantiji...

U oktobru 1956. godine upisujem se u školski internat *Monseil* u Žui an Žozasu. Pohađao sam sve škole u tom mestu. Prve noći u spavaonicama su teške i često mi je dolazila želja da zaplačem. Da se ohrabrim, ubrzo smišljam vežbu: usredsređujem svu pažnju na određenu stvar, na jednu vrstu talismana. U ovom slučaju, bio je to crni konjić od plastike.

U februaru 1957. izgubio sam brata. Jedne nedelje otac i stric Ralf su došli po mene u internat. Na povratku u Pariz stric Ralf je zaustavio kola, izašao iz njih i ostavio me samog sa ocem. U tim kolima otac mi je saopštio vest o smrti mog brata. Prethodne nedelje proveo sam popodne sa njim u našoj sobi na Keju Konti. Sređivali smo zajedno kolekciju maraka. U pet sati je trebalo da se vratim u internat, pa sam mu objasnio kako će jedna trupa glumaca odigrati pozorišni komad za đake u maloj dramskoj sali. Nikada neću zaboraviti njegov pogled tog nedeljnog dana.

Ako se izuzme moj brat, Rudi, njegova smrt, mislim da me ništa od svega što ću ovde ispričati ne dotiče duboko. Ispisujem ove stranice kao što bih pisao izveštaj ili biografiju, kao nešto što ima obeležje

dokumenta, a nesumnjivo samo zato da već jednom raskrstim sa životom koji nije bio moj. Tako i filmska traka beleži reči i pokrete. Nemam ništa da ispovedim niti osvetlim, ne osećam potrebu za introspekcijom ili ispitom savesti. Naprotiv, što su stvari nejasnije i tajanstvenije, više me zanimaju. Možda ću pokušati da pronađem tajnu i tamo gde je nema. Događaje do svoje dvadeset prve godine, koje se spremam da evociram, živeo sam naočigled svih - kao u postupku pri snimanju filma kada u zadnjem planu defiluje pejzaž na providnom panou, a protagonisti stoje nepokretni na platou studija. Želim da rastumačim taj osećaj koji je mnogima poznat: dok se nešto zbivalo u zadnjem planu, nisam dobio znak da stupim u život.

Do 1960. godine bio sam u internatu pri školi *Monsele*. Četiri godine gvozdene discipline. Dizanje zastave svakog jutra. Marširanje. Odeljenje stoj. Odeljenje mirno. Uveče, pregled soba. Maltretiranja nekolicine „kapetana”, učenika završnih razreda zaduženih da uvode „disciplinu”. Električna zvonjava buđenja. Tuširanje u grupama po trideset. Pista Hebert. Odmor. Mirno. A u časovima predviđenim za vrtlarstvo slagali smo pod konac suvo lišće na travnjacima.

Moj drug iz klupe u osmom razredu zvao se Safirstejn. Bio je iz moje spavaonice u zelenoj baraci. Ispričao mi je da mu je otac sa dvadeset godina bio student medicine u Beču. Godine 1938, u času Anšlusa, nacisti su počeli da ponižavaju bečke Jevreje primoravajući ih da peru trotoare i da sami crtaju šestokrake zvezde na izlozima svojih radnji. I njegovog oca su tako maltretirali pre nego što je pobjegao iz Austrije. Jedne noći odlučili smo da pođemo i otkrijemo šta se nalazi u unutrašnjosti bunkera u dnu parka. Trebalo je da pređemo preko dugačkog travnjaka, a u slučaju da privučemo pažnju nadzornika čekala nas je surova kazna. Safirstejn je odbio da učestvuje u toj skautskoj detinjariji. Sutradan su ga naši dugovi stavili na led i počeli da ga nazivaju „kukavicom” sa svom surovošću kasarne u kojoj žive same „muškarčine”. Jednog popodneva Safirstejnov otac je došao u školu bez najave. Izrazio je želju da porazgovara sa svim učenicima iz spavaonice. Ljubazno im je objasnio da ne bi trebalo više da muče njegovog sina i nazivaju ga „kukavicom”. Ovakav postupak veoma je začudio moje drugove, čak i samog Safirstejna. Bih smo okupljeni oko stola u profesorskoj kancelariji. Usledilo je opšte pomirenje u dobrom raspoloženju.

Mislim da nas je njegov otac nudio i cigaretama. Niko od mojih drugova nije više pridavao važnosti tom incidentu. Nije ni Safirstejn. Ja sam, međutim, vrlo dobro osetio zabrinutost čoveka koji se pitao da li košmar koji su njemu priredili pre dvadeset godina ne počinje ponovo u slučaju njegovog sina.

U školi *Monse!* našla su se nevoljena deca, izgubljena deca, kopilad. Sećam se jednog Brazilca koji mi je dugo bio sused u spavaonici i ostao dve godine bez vesti o svojim roditeljima kao da su ga ostavili u garderobi zaboravljene železničke stanice. Neki drugi dečaci su već tada trgovali odećom od džinsa i silom probijali policijske zabrane. Dva brata iz te grupe dvadeset godina kasnije će odgovarati pred sudom zbog krivičnih dela. Zlatna mladež, ali od sumnjivog, nečistog zlata. Većina tih dobrih momaka nije imala budućnosti.

Koje sam knjige čitao u ono vreme? Neke sam zapamtio: *Fermina Markes*, *Kažnjenička kolonija*, *Sunce se ponovo rađa*. U nekim drugima sam pronalazio neobičan svet ulice: *Margareta noći*, *Niko kao žena*, *Bezimena ulica*. U biblioteci školskog internata povlačilo se još nekoliko starih romana koji su preživeli dva poslednja rata i stajali su tu, skoro nevidljivi, izloženi opasnosti da ih odnesu u podrum. Sećam se da sam čitao roman *Oberleovi*. Ali više od svega sećam se prve džepne knjige koje su se upravo pojavile, i to one iz *Purpurne biblioteke*, u kartonskom povezu. Čitao sam sve od reda, i dobre i loše knjige. Mnoge od njih su iščezle iz svih kataloga. Među tim prvim džepnim knjigama neki naslovi za mene još čuvaju miris: *Ulica mačke pecaroša*, *Ruža iz Bratislave*, *Snežna Marion*.

Nedeljom sam šetao sa ocem i nekim od njegovih tadašnjih prijatelja. Stiopa. Moj otac ga je često viđao. Na nosu je imao monokl, a u kosi toliko briljantina da je ostavljao masan trag kad spusti glavu na naslon dvoseda. Bio je besposličar. Živeo je u samačkom hotelu na Aveniji Viktor Igo. Stiopa, otac i ja, šetali smo ponekad Bulonjskom šumom.

Jedne nedelje otac me je poveo na Sajam pomorstva, na Keju Branli. Sreli smo jednog od njegovih predratnih prijatelja: „Poloa” Gerena. Mladi starčić u blejzeru. Ne sećam se više da li je i on obilazio sajam ili je možda držao neki štand. Otac mi je ispričao kako Polo Geren nikada nije ništa drugo radio osim što je jahao konje,

vozio dobra kola i udvarao se devojkama. To bi trebalo da mi posluži kao pouka: u životu nema ničega bez diplome. Tog popodneva otac je imao sanjalački pogled kao da je video neko priviđenje. Tako bih ja, svaki put kad se zateknem na Keju Branli, razmišljao o debeljuškastom telu i podbulom licu uokvirenom crnom, začušljanom kosom tog Poloa Gerena. I postavljao bih sebi pitanje koje će zauvek ostati bez odgovora: šta li je on one davne nedelje i bez ikakve diplome morao tražiti na Sajmu pomorstva?

Bio je tu i neki gospodin Šarli d'Alton. Pre svega, mislim na čoveka sa kojim su otac i njegov stari drug Lisjen P. dobacivali telefonsku slušalicu kao loptu za ragbi. Njegovo prezime me je podsećalo na ime braće Dalton, a tek kasnije sam utvrdio da se i jedan prijatelj Alfreda de Misea tako zvao. Zatim jedan drugi čovek kojeg je moj otac zvao uvek po prezimenu: Rosen (ili Rozen), dvojniki glumca Dejvida Nivena. Čini mi se da sam čuo kako se on za vreme rata u Španiji borio u redovima frankista. Satima je stajao na kauču ćuteći. Čak i kada otac nije bio kod kuće. Verujem i noću. Bio je postao deo nameštaja.

Ponedeljkom me je otac nekad pratio do *Rotonde* na Orkanskoj kapiji. To je bilo mesto na kojem sam hvatao autobus da se vratim u internat. Ustajali smo oko šest sati izjutra, a otac je koristio da, pre nego što autobus pođe, zakaže sastanke sa nekim ljudima po kafeima kod Orkanske kapije koji su bleštali pod neonom u zimska jutra kada je još gotovo bila noć. Zviždukanje aparata za kafu. Ljudi koje je tamo sretao bili su drugačiji od onih sa kojima se sastajao u *Kleridžu* ili *Grand hotelu*. Govorili su tiho. Bili su to prodavci sa pijaca, muškarci crveni u licu kao trgovački putnici i lukavog ponašanja kao pisari provincijskih beležnika. Šta li je on mogao raditi sa njima? Nosili su imena svog zavičaja: Kentar, Ševro, Pikar...

Jedne nedelje ujutru pošli smo taksijem do Bastilje. Otac je tražio od vozača da se dvadesetak puta zaustavi ispred zgrada na Bulevarima Volter, Rišar Lenoar ili na Aveniji Republika... Svaki put je nastojniku zgrade dostavljao neki koverat. Pozivnice bivšim akcionarima nekog davnašnjeg preduzeća čije je akcije negde iskopao? Možda deonice Unije rudnika Indokine? Sledeće nedelje koverte je raznosio čitavom dužinom Bulevara Perer.

Subotom uveče ponekad bismo odlazili u posetu starom bračnom paru, Fakonovima, koji su stanovali u majušnom stanu u Ulici Ruiso, iza Monmartra. Na zidu malog salona stajala je uramljena medalja koju je gospodin Fakon stekao u Prvom svetskom ratu. On je bio bivši štampar. Voleo je literaturu. Meni je podario jedno izdanje pesama Sen-Pol Rua u vrlo lepom povezu, *Ruža i trnje na putu*. U kakvim li ga je okolnostima moj otac upoznao?

Sećam se i izvesnog Leona Grinvalda. Više puta sedmično dolazio je na ručak kod mog oca. Visok, sa talasastom sedom kosom, glavom jazavičara na širokim ramenima i umornim pogledom. Mnogo kasnije sam nenadano pronašao trag tog čoveka kada sam u *Aferi Brolji* Isusa Infantea pročitao kako je direktor preduzeća *Matesa*, godine 1968, tražio „da ga neko finansira sa petnaest do dvadeset miliona dolara”. Tako se povezao sa Leonom Grinvaldom, „osobom koja je učestvovala u investiranju većine poslova u Luksemburgu”. Gospoda Žan de Brolji, Raul de Leon i Leon Grinvald potpisali su protokolarni sporazum na osnovu koga njima sledi nagrada za posredovanje od pet stotina hiljada dolara ukoliko uspeju da dobiju zajam. Prema onome što sam čuo, Grinvald je u međuvremenu umro. Možda od umora? Treba priznati da ova vrsta ljudi obavlja iznurujuće poslove i provodi mnogo neprospavanih noći. Danju ne prestaju da zakazuju sastanke jedni drugima trudeći se da potpišu „protokolarni sporazume”.

Ja bih želeo da se nadišem čistog vazduha, u glavi mi se vrti, ali se i dalje sećam očevih „sastanaka”. Jedno prepodne pošli smo zajedno do Jelisejskih polja. Jedan oniži, proćelav čovek, vrlo živih pokreta, primio nas je u sobičku u kojem smo jedva imali mesta da sednemo. Ja sam verovao da je on jedan od sedam patuljaka. Govorio je tihim glasom kao da je u tajnosti držao tu kancelariju.

Otac je obično zakazivao „sastanke” u holu *Kleridža* i odvodio me tamo nedeljom. Jednog popodneva držao sam se podalje dok je on šapatom razgovarao sa nekim Englezom. Najednom je na prepad probao da mu iz ruku otrgne papir koji je ovaj upravo potpisivao. Međutim, Englez ga je ščepao na vreme. O kakvom li je „protokolarnom sporazumu” ovde bila reč? Otac je imao kancelariju u velikoj zgradi žute boje u Ulici Lorda Bajrona broj 1 u kojoj je poslove *Afričkih združenih preduzeća* vodio sa sekretaricom,

Lisjenom Vatje, bivšom modistkinjom kojoj se obraćao sa ti. Jedno od mojih prvih sećanja na pariske ulice: penjemo se Balzakovom, zatim udesno, iza krivine, skrećemo u Ulicu Lorda Bajrona. U tu se kancelariju moglo ući i sa Jelisejskih polja, ako se kroz zdanje bioskopa *Normandija* prođe čitavim lavirintom hodnika.

Na kaminu sobe mog oca stajalo je višetomno *Pomorsko pravo* koje je on proučavao. Planirao je izgradnju naftne platforme u obliku cigare. Očevi branioci, poreklom Korzikanci, bili su: advokat Marijani, kojeg posećujemo u njegovom domu, i advokat Vicavona. Nedeljne šetnje sa ocem i nekim inženjerom, Italijanom, koji je patentirao „grejače za sterilizatore”. Otac je bio veoma blizak i sa izvesnim g. Heldom, „radiestezistom” koji je uvek nosio visak u džepu. Jedne večeri, na stepeništu, otac je izgovorio rečenicu koju nisam u tom času najbolje razumeo - jednu od retkih stvari koje mi je poverio: „Nikada se ne sme biti nebrižljiv u odnosu na neke sitnice... Nažalost, ja sam ih uvek zanemarivao...”

Tih godina, 1957-1958, pojavljuje se jedan njegov novi prijatelj, izvesni Žak Šatijon. Sreo sam ga dvadesetak godina kasnije - sebi je nadenuo ime: Džejms B. Šatijon. Kada je počeo rat, oženio se unukom veletrgovca kojem je služio kao sekretar, a za čitavo to vreme prodavao i dalje konje na Nejiu. Uputiće mi pismo u kome govori o mom ocu: „Ne budi očajan što je on umro u samoći. Tvome ocu nije bila odbojna samoća. On je imao bujnu maštu, istinu da kažemo, isključivo okrenutu poslovima, ali ju je pažljivo negovao i ona je hranila njegov duh. Nikada nije bio usamljen jer je uvek bio u dosluhu sa podizanjem kula u vazduhu i to mu je davalo onaj izgled čudaka, po mnogima i preteran. Njemu je sve budilo radoznalost, čak i kad se nije uključivao. Uspevao je da ostavi utisak staloženosti mada je lako mogao da plane. Kada je bivao ljut, njegove oči isijavale su munje. Tada bi ih širom otvorio iako ih je obično krio pod nešto otežalim kopcima. Pre svega, bio je neuk u svemu. Iznenadjenje njegovih sagovornika dodatno je uvećavalo to što ga je mrzelo da govori i objašnjava šta misli. Nagovestio bi nekoliko pojmova u aluzijama... a zatim bi, mlatarajući rukama, promucuo jedno *i eto* iskašljavši se iz grla umesto zaključka. Uz lenjost u govoru podrazumevala se i lenjost u pisanju koju je pred sobom pravdao vrlo nečitkim rukopisom.”

Džejs B. Šatijon je želeo da uobličim sećanja jednog od njegovih prijatelja, nešto pre toga preminulog korzikanskog varalice Žana Sartorea, koji se za vreme okupacije družio sa bandom iz Ulice Loriston i njihovim vođom Lafonom. „Iako žalim što nisi mogao da pišeš memoare Žana Sartorea, varaš se ako misliš da je on bio stari Lafonov prijatelj. Poslužio se Lafonom kao paravanom za švercovanje zlata i deviznog novca, pa su ga zato Nemci više proganjali nego Francuzi. Jasno ti je da je njemu bio poznat svaki detalj o družini Loriston.”

Godine 1969, nakon izlaska mog drugog romana, telefonirao mi je i ostavio ime i broj na kome mogu da ga nađem. Bilo je to kod nekog de Varge, kasnije umešanog u ubistvo Žana de Broljia. Sećam se one nedelje kada smo otac, ja i taj Šatijon, nezgrapnan crnomanjast čovek, vrlo živih crnih očiju pod smežuranim kapcima, pošli u šetnju do brda Valerijan. On nas je povezao u starom „bentliju” sa iscepanim kožnim sedištima, jedinom imetku koji mu je preostao. Nakon nekog vremena morao je i od njega da se rastane, te je dolazio na Kej Konti na biciklu sa motorom. Bio je i veoma religiozan. Jednog jutra upitao sam ga izazovnim tonom: „Čemu služi ta tvoja religija?” a on mi je dao na poklon biografiju pape Pija XI, uz sledeću posvetu: „Patriku, koji će, kad bude pročitao ovu knjigu, možda razumeti čemu ona služi...”

Subotnje večeri često provodimo sami, otac i ja. Odlazili smo u bioskope na Jelisejskim poljima i u *Gomon Palas* na Trgu Kliši. Jednog juskog popodneva vreme je bilo vrlo toplo i mi smo hodali - ne znam zašto - Bulevarom Rošešuar. Tamo smo, tražeći da se zaklonimo od sunca, ušli u pomrčinu jedne male sale: Delta. U bioskopu *Žorž Peti* davao se dokumentarni film *Nirnberški proces*. U svojoj trinaestoj godini prvi put sam video prizore logora smrti. Tog dana u meni se nešto promenilo. A on, moj otac, šta li je on o tome mislio? Nas dvojica nismo nikada o tome razgovarali, čak ni tada, po izlasku iz bioskopa. U letnjim noćima odlazili smo na sladoled u *Rik* ili *Režans*. Večeravali smo u restoranu *Alzas* na Jelisejskim poljima, ili u kineskom restoranu u Ulici Kolize. Uveče smo na stari kožni gramofon boje nara stavljali probne vinil ploče koje je on želeo da lansira. A sećam se i jedne knjige na noćnom stočiću: *Kako da steknete prijatelje* koja mi danas objašnjava zbog čega je ostao sam.

Jednog ponedjeljka ujutru, u vreme raspusta, začuo sam korake na unutrašnjem stepeništu koje je vodilo na peti sprat, do moje sobe. Odmah zatim i glasove u velikom kupatilu pored nje. To su sudski izvršitelji odnosili odela, košulje i cipele mog oca. Koju li je taktiku primenio da bi ih sprečio da ne zaplene nameštaj?

Letnje raspuste, godina 1958. i 1959, provodim u Maževu, sa jednom mladom devojkom, studentkinjom umetnosti koja brine o meni kao starija sestra. Hotel *Rezidens* bio je zatvoren i izgledao napušten. Mi smo prolazili kroz njegov mračni hol da bismo izašli na bazen. Posle pet sati, pored tog bazena, muzicirao je neki italijanski orkestar. Dve sobe u svojoj kući iznajmili su nam jedan lekar i njegova žena. Čudan par. Žena - crnka - delovala je kao luda. Imali su usvojenu ćerku mojih godina, preosetljivu kao što su sva nevoljena deca, sa kojom sam provodio popodneva u praznim učionicama škole u susedstvu. Na letnjem suncu mirisalo je na travu i katran.

Uskršnji raspust 1959. provodim sa drugom koji me, da ne bih ostao zatvoren u internatu, poziva u Monte Karlo kod svoje bake, markize de Polinjak. Ona je Amerikanka. Kasnije ću saznati da je bliska rođaka Hari Krozbića, Lorensovog i Džojsovog izdavača u Parizu, koji je izvršio samoubistvo u tridesetoj godini. Ona vozi ogromni crni „sitroen” sa prednjom vučom. Njen muž je gajio vina u Šampanji, a pre rata se družio sa Joakimom fon Ribentropom koji je bio zastupnik za prodaju šampanjca. Međutim, otac mog druga je bio nekadašnji pripadnik Pokreta otpora i trockista. On je napisao knjigu o jugoslovenskom komunizmu za koju je Sartr načinio predgovor. To ću sve saznati tek kasnije. U Monte Karlu provodim čitava popodneva kod te markize, u listanju albuma sa fotografijama koje je ona sakupljala od 1920. i koje ilustruju lep i bezbrižan život koji je vodila sa svojim mužem. Ona želi da me nauči da vozim i prepušta mi volan svog „sitroena” na putu punom krivina. Kada sam promašio jednu krivinu, zamalo što nismo završili u provaliji. Ona je nas dvojicu, svog unuka i mene, vodila u Nicu u cirkus *Pinder*, da slušamo Luisa Marijana.

Boravak u Engleskoj, u Bornmutu, godine 1959. i 1960. Verlen je takođe živeo u tom kraju: rasute crvene kućice i bele vile morskih letovališta obrasle lišćem... Nisam bio uopšte siguran da ću se više

ikada vratiti u Francusku. Nisam imao nikakvih novosti od majke. Verujem da je i mom ocu odgovaralo da što duže ostanem u Engleskoj. Porodica kod koje stanujem ne može više da me zadrži na stanu. Tako se ja pojavim na recepciji jednog hotela sa tri hiljade starih franaka koje posedujem i oni mi dopuste da besplatno prespavam u nekadašnjem salonu u prizemlju. A onda će direktor škole u kojoj svakog jutra pratim nastavu engleskog osloboditi jedan udubljeni prostor pod stepenišnim odmorištem da bi imao gde da me smesti. Potom pobegnem u London. Stignem kasno na stanicu Vaterlo. Pređem preko mosta Vaterlo. Užasno sam uplašen u tom gradu koji mi se čini veći od Pariza. Na Trafalgar skveru, iz crvene telefonske kabine, pozivam oca na njegov račun. Pokušavam da sakrijem panični strah. On nije delovao previše začuđen kada je saznao da sam u Londonu potpuno sam. Poželeo mi je sreću ravnodušnim glasom. U malom hotelu u Blumzberiju pristaju da mi izdaju sobu iako sam maloletan. Ali samo za jednu noć. Sutradan već okušavam sreću u drugom hotelu na Marl Arču. I tamo su, takođe, zažmurili na činjenicu da mi je samo petnaest godina i pustili me da prenoćim u nekom sobičku. To je i dalje Engleska *tedi dečaka* i London u koji se sedamnaestogodišnja Kristina Kiler iskrkala iz svog predgrađa. Kasnije sam saznao da je tog leta radila kao konobarica u malom grčkom restoranu na Baker stritu, odmah pored turskog restorana u kojem sam večeravao pre nego što, prepun zebnje, pođem u šetnju Oksford stritom. „*A Tomas de Kvinsi, pije/opijum otrovno sladak i čedan/ svojoj jadnoj Ani hitajuć ko u snu...*”

Jedne noći u septembru 1959. sedeo sam sa majkom i jednim njenim prijateljem u arapskom restoranu *Kutubija* u Latinskom kvartu. Bilo je kasno. Restoran se praznio. Leto još traje. Velika vrućina. Vrata su širom otvorena prema ulici. Tih čudnih godina moje rane mladosti Alžir se nastavljao na Pariz, a do Pariza su dopirali talasi i odjeci iz Alžira kao da je široko duvao kroz stabla u parku Tiljerija donoseći malo peska iz pustinje i sa plaža... U Alžiru i Parizu iste vespe, isti plakati za filmove, iste pesme sa džuboksa po kafeima, isti modeli „renoa” na ulicama. Isto leto u Alžiru i na Jelisejskim poljima. Ono večer u *Kutubiji*, da li smo bili u Parizu ili u Alžiru? Kratko vreme posle toga, restoran je odleteo u vazduh. A

jedne druge večeri na Bulevaru Sen Žermen de Pre neko je podmetnuo plastični eksploziv u prodavnicu košulja Žaka Romolija.

Te jeseni 1959. moja majka igra u pozorištu *Fonten*. Subotom uveče, kada nisam u internatu, ponekad pišem domaće zadatke u kancelariji direktora pozorišta. Šetam po kraju. Otkrivam kvart Pigal, manje intiman nego Sen Žermen, mutniji od Jelisejskih polja. Tu, u Ulici Fonten, na Trgu Blanš i u Ulici Frošo, prvi put sam se očešao o tajne Pariza i počeo, a da nisam bio svestan, da sanjarim o svom životu.

Na Keju Konti dvoje novodošavših žive u stanu: Rober Flaj, prijatelj iz mladosti mog oca koji mu služi kao šofer i prati ga posvuda u „ajkuli“, i Rober Kar, modni kreator sa kojim se moja majka zbližila na snimanju filma *Začarani krug* Maksa Pekasa, u kome igra ulogu bogate i sumnjive strankinje, ljubavnice mladog slikara.

U januaru šezdesete pobegao sam iz škole zato što sam se zaljubio u izvesnu Kiki Daragan koju sam upoznao kod majke. Prvo sam prepešačio do hangara na aerodromu Vilakuble, a onda se autobusom i metroom primakao kvartu Sen Žermen de Pre, da bih igrom slučaja, naleteo na Kiki Daragan u kafe-duvandžinici *Malafos* na uglu Ulice Bonaparte. Sedela je tamo sa prijateljima, studentima slikarstva. Posavetovali su me da se vratim kući. Pozvonio sam na vratima, ali mi niko nije odgovorio. Otac je, mora biti, otišao u društvu Robera Flaja za volanom „sitroena“. Majka je, kao i obično, odsutna. Trebalo je negde da prespavam. Vratio sam se u internat autobusom i metroom nakon što sam uzajmio malo para od Kiki i njenih drugara. Direktor pristaje da me zadrži do kraja juna. Ali, po završetku školske godine, biću isključen.

Retkih dana kada sam izlazio iz internata otac i Rober Flaj su me vodili u svoje obilaske. Oni su kružili poljima po okolini Pariza. Zakazivali su sastanke sa beležnicima i razgledali razna imanja. Zaustavljali su se po gostionicama na šumskim obroncima. Čini se da moj otac iz nekog neodložnog razloga želi da se nastani „u zelenilu“. U Parizu otac i Rober Flaj beskrajno većaju u kutku jedne kancelarije u broju 73 na Bulevaru Osman, gde im se i ja pridružujem. Rober Flaj ima svetle brkove. Nije mi poznato čime se još bavio osim upravljanjem volanom „sitroena“. S vremena na vreme, kako mi je pričao, skoknuo bi malo do Pigala a vraćao na Kej

Konti oko sedam ujutru. Rober Kar je jednu od soba u stanu pretvorio u krojačnicu. Otac mu je dao nadimak Trifaldin, po liku iz komedije del arte. Rober Kar je četrdesetih godina bio među prvima koji su počeli da odevaju travestite: Zambelu, Laki Sarsela, Zizi Komarca.

Pravim društvo ocu do Ulice Kristifor Kolumbo, gde on odlazi da poseti jednog novog „pajtaša”, nekog Moravskog, u maloj vili u broju dvanaest ili četrnaest. Čekam ga šetkajući se gore-dole pod napupelim lišćem divljih kestenova. Početak je proleća. Majka igra predstavu u pozorištu čija je direktorka izvesna gospođa Aleksandra Rube-Janski. Komad nosi naziv *Žene žele da znaju*. Napisali su ga neki trgovac svilom iz Liona i njegova ljubavnica koji ga sami i finansiraju, plaćajući salu i glumce. Sala je prazna svako večer. Jedini gledaoci su malobrojni prijatelji svilara iz Liona. Reditelj mu je savetovao da ne poziva kritičare na predstavu, nalazeći kao izgovor da su „zli”...

Poslednje nedelje uveče pred početak letnjeg raspusta otac i Rober Flaj dopratili su me u „sitroenu” do škole *Monsei* i sačekali da spakujem svoj kofer. Nakon što sam ga stavio u prtljažnik, zauvek sam, autoputem ka zapadu, napustio Žui an Žozas.

Izgleda da žele da me udalje iz Pariza. U septembru 1960. upisuju me u nižu gimnaziju *Sveti Žozef* u Tonu, u Savojskim Alpima. Izvesni gospodin Žak Žeren i njegova žena Stela, očeva sestra, moji su staraoci. Na obali jezera Ansi, u Verijeru, iznajmljuju belu kućicu sa zelenim roletnama. Ali, osim u onim retkim slobodnim nedeljama kada napuštam školu na nekoliko sati, oni mi nisu od velike pomoći.

„Žaki” Žeren bavi se amaterski „tekstilom”, poreklom je iz Liona, boem, ljubitelj klasične muzike, skijanja i dobrih kola. Što se Stele Žeren tiče, ona se neprekidno dopisuje sa ženevskim advokatom Pjerom Žakuom optuženim za ubistvo i, u ono vreme, u zatvoru. Čim su Žakua oslobodili, otišla je u Ženevu da se vidi sa njim. Ja ću ga sresti u njenom društvu, u baru *Mevenpik*, negde 1963. Pričaće mi o književnosti, ponajviše o Malarmeu.

Žaki Žeren služi u Parizu kao pozajmljeno ime mom stricu Ralfu, mlađem očevom bratu: *Preduzeće Žeren* u Ulici Otvil, broj 74, vodi, zapravo, moj stric Ralf. Nikada nisam uspeo da rasvetlim tačnu ulogu tog *Preduzeća Žeren*, neke vrste skladišta u čijoj je unutrašnjosti stric držao kancelariju za prodaju „materijala”. Nekoliko godina kasnije pitao sam ga zbog čega se preduzeće zove „Žeren”, a ne „Modiano” po njegovom imenu. On mi je na to odgovorio svojim pariskim naglaskom: „Razumeš, stari moj, na prezimena sa italijanskim prizvukom posle rata vrlo se loše gledalo...”

Poslednjeg popodneva tog raspusta, na maloj plaži u Verijeru na Jezeru, čitam *Đavola u telu* i *Šabat*. Nekoliko dana pre početka školske godine otac mi je uputio oštro pismo koje zamalo što nije uništilo duševno raspoloženje dečaka koji će uskoro postati zarobljenik školskog internata. Da li je hteo da umiri savest ubeđujući samog sebe kako čini dobro što prepušta jednog delinkventa svojoj sudbini? „Alber Rodolf Modiano, Kej Konti, broj 15, Pariz, osmi arondisman, 8. septembra 1960. Vraćam ti pismo koje si mi poslao iz Sen Loa. Moram ti kazati da, po prijemu tvog pisma, ni sekunde

nisam poverovao da je tvoja želja da se vratiš u Pariz podstaknuta potrebom da se spremaš za neki mogući prijemni ispit. To je razlog što sam odlučio da odmah sutra ujutru kreneš vozom u Ansi. Sa nestrpljenjem čekam da vidim tvoje vladanje u novoj školi i mogu samo poželeti da ono bude primerno. Imao sam nameru da dođem u Ženevu da te obiđem. To mi se putovanje, u ovom trenutku, čini nepotrebno. Alber MODIANO.”

Moja majka u naletu vetra projuri kroz Ansi tek toliko da mi pokupuje neke sitnice za pernicu, jednu sivu školsku bluzu i par polovnih cipela sa đonom od sirove gume koje će mi trajati desetak godina i neće nikada propustiti vodu. Rastaće se od mene mnogo pre nego što je došlo veče kada je trebalo da se vratim. Uvek je teško gledati dete koje ulazi u internat i zna da će u njemu ostati zatočeno. Poželimo da ga zadržimo. Da li je ona lupala glavu o tome? Po svemu sudeći, nisam zasluživao njenu samilost. A zatim trebalo je da pođe u Španiju na duži boravak.

Ponovo septembar. Jedne nedeljne večeri, povratak u internat. Prvi dani u gimnaziji *Sen Žozef* su teški za mene. Ali brzo se navikavam. Već četiri godine pohađam taj internat. Moji drugovi u Tonu su većinom deca sa sela, ali draži i su mi od zlatnih mangupčića iz Monsela.

Nažalost, knjige koje čitamo su kontrolisane. Godine 1962. biću izbačen na nekoliko dana zato što sam čitao *Zeleno žito*. Zahvaljujući prodoru francuskog, opatu Akambreu, dobiću „specijalno” dopuštenje da pročitam *Gospođu Bovari*, zabranjenu za ostale učenike. Sačuvao sam primerak knjige na kojoj stoji: „Odobreno - drugi razred” sa potpisom kanonika Žanena, direktora škole. Opat Akambre me je posavetovao da pročitam Morijakov roman *Putevi ka moru* koji mi se mnogo svideo, a naročito završetak tako da se još i danas sećam poslednje rečenice: „...Kao u ona crna praskozorja davnašnja.” Dao mi je takođe da pročitam *Iskorenjene*. Da li je osetio da je ono što meni nedostaje manje seoce iz Solonje ili Valoaze nego san o njemu? Knjige pored mog uzglavlja na noćnom stočiću u spavaonici bile su: Pavezeov roman *Veština življenja*. Nisu se setili da mi ga zabrane. *Manon Lesko*, *Orkanski visovi*, *Kćeri vatre*, *Dnevnik seoskog župnika*.

Izlazak na nekoliko sati nedeljno samo jednom mesečno, i autobus koji me nedeljom uvek vraća u školu. Čekam ga ispod jednog visokog drveta u blizini opštine Verije na Jezeru. Često moram da stojim čitavim putem. Seljaci se vraćaju kućama nakon što su nedelju proveli u gradu. Noć se spušta. Prolazimo pored zamka Manton Sen Bernar, malog groblja u Aleksu i grobova heroja na visoravni Glijer. Ti nedeljni večernji autobusi, kao i vozovi Ansi-Pariz, pretrpani su kao u vreme okupacije. Uostalom, vozovi i autobusi su gotovo isti kao oni od ranije. U spavaonici, sa malog tranzistora, pratim vesti o raspletu puča u Alžiru, misleći kako bi trebalo da iskoristim opštu paniku i pobegnem iz internata. Ali već sledeće nedelje uveče u Francuskoj je uspostavljen red.

Plavo noćno svetlo u spavaonici. Povratak u nju posle raspusta. Prva noć je užasna. Probudiš se i ne znaš gde si. Noćno svetlo te grubo podseti na to. Gašenje svetla u devet. Premali kreveti. Čaršavi koji nisu menjani mesecima i smrde. Odeća takođe. Ustajanje u šest i petnaest. Površno umivanje hladnom vodom za deset metara dugačkim lavaboima, pojilima, iznad kojih se nižu slavine. Učenje. Doručak. Nezašećerena kafa u metalnim lončićima. Nema putera. A na jutarnjem odmoru, pod tremom, po grupama čitamo jedini primerak novina *Eho slobode*. U četiri popodne daju nam po krišku suvog hleba sa parčetom crne čokolade. Za večeru kačamak. Umirem od gladi. Imam nesvesticu. Jednog dana, nas nekolicina, pozivamo na stranu ekonoma, opata Brona i kažemo mu da nemamo dovoljno hrane. Četvrtkom čitavo odeljenje polazi u popodnevnu šetnju oko Tona. Ja to koristim da u selu kupim časopise *Francuska književnost*, *Umetnost* i *Književne novine*. Čitam ih od prvog do poslednjeg retka. Svi ti nedeljnici se gomilaju na mom noćnom stočiću. Posle ručka je odmor na kome slušam tranzistor. Tamo, iza stabala, monotono ječi pilana. Kišni dani pod tremom nikako da se završe. Red klozeta čučavaca sa vratima koja se ne zatvaraju. Večernja molitva u kapeli pre nego što, u koloni po jedan, pođemo u spavaonicu. Šest meseci godišnje sneg. Taj sneg mi je uvek bio nekako dirljiv, drugarski. I ona pesma te godine na tranzistoru: *Ne, ne sećam se više u kom je mestašcu bila ta igranka...*

Tokom školske godine dobijam retka pisma od majke koja mi dolaze iz Andaluzije. Većina tih pisama stiže kod Žerenovih, u Verije na Jezeru, samo dva ili tri u školu. Pisma koja primamo ili šaljemo moraju da budu u nezalepljenoj koverti, tako da kanonik Žanen može da zaključi kako je vrlo neobično što se ta žena koja nema muža nalazi u Andaluziji. Iz Sevilje ona mi je pisala: „Trebalo bi da počneš da čitaš Monterlana. Mislím da možeš mnogo da naučiš od njega. Moj veliki dečače, slušaj me pažljivo. Učini to, molim te, pročitaj Monterlana. Dobićeš dobre savete od njega. Kako jedan mladić treba da se odnosi prema ženama, na primer. Zaista, čitajući Monterlanove *Devojke*, možeš stvarno što šta da naučiš.” Njena vatrenost me je veoma iznenadila: moja majka nije pročitala ni jedan jedini red Monterlanove knjige. To joj je prijatelj, novinar Žan Ko, došapnuo da mi udeli takav savet. I dan danas sam veoma zbunjen: da li je ona zaista želela da Monterlan postane moj vodič u oblasti seksualnosti? Ja sam, dakle, naivno pročitao *Devojke*. Meni najdraže Monterlanovo delo su ipak *Pariske beleške*. Godine 1961. majka mi je iz nepažnje poslala jedno drugo pismo koje će zaintrigirati kanonika. U njemu su bili isečci iz štampe o jednoj komediji: *Kikotin znak* sa kojom je na turneji uz Fernana Gravea.

Božić 1960. u Rimu sa ocem i njegovom prijateljicom, jednom vrlo nervoznom Italijankom, dvadeset godina mlađom od njega, nekom vrstom lažne Milen Demonžo, slamnato žute kose. Jedna fotografija sa svečane večeri, snimljena u diskoteci u blizini Ulice Veneto, ilustruje to veče. Na njoj imam zamišljen izgled i pitam se, četrdeset godina kasnije, šta li sam tamo tražio. Da se utešim, kažem sebi da je to fotomontaža. Lažna Milen Demonžo želi da dobije crkveno poništenje prvog braka. Jedno popodne odlazim sa njom do Vatikana kod izvesnog mosenjera Pendole. Ovaj, uprkos svojoj mantiji i uramljenoj papinoj fotografiji na pisaćem stolu, podseća na špekulante sa kojima se moj otac viđao u *Kleridžu*. Tog Božića otac je delovao vrlo iznenađen mojim dubokim promrzlinama na rukama.

Ponovo u internatu do letnjeg raspusta. Početkom jula majka se vraća iz Španije. Polazim da je sačekam na ženevskom aerodromu. Ofarbala se u crno. Smešta se kod Žerenovih u Verijeju na Jezeru. Nema ni prebijene pare. Jedva jedan par cipela. Boravak u Španiji nije joj doneo uspeh, ali ništa nije izgubila od svoje uobraženosti.

Oholo dignute brade, pripoveda „veličanstvene” zgrade o Andaluziji i toreadorima. Ali, uz svu gordost i maštanja, srce joj je prazno.

Otac provodi nekoliko dana u okolini, praćen markizom de D. sa kojim vodi poslove. To je krupni, glasni brkajlija koga prati crnokosa ljubavnica. On pozajmljuje pasoš od mog oca da otputuje do Švajcarske. Oni su iste visine, istovetnih brkova i korpulencije, samo što je D. izgubio dokumenta kada je u panici napuštao Tunis zbog nereda u Bizerti. Ponovo vidim sebe u bašti restorana *Per Biz* u Taloaru između oca, Filipa de D. i one crnokose žene, i ponovo se pitam šta li sam tamo radio. U avgustu majka i ja odlazimo u Belgiju, u Knok le Zut, gde nam članovi jedne porodice sa kojom se ona družila pre rata ukazuju gostoprimstvo u svojoj maloj vili, jer bismo inače spavali pod vedrim nebom ili u prenoćištu Vojske spasa. Bogataška zlatna mladež posećuje *Karting klub*. Industrijalci iz Ganda, neusiljenog držanja vlasnika jahti, pozdravljaju se važnim glasovima na francuskom kojem se upinju da dodaju intonacije engleskog jezika. Jedan majčin prijatelj iz mladosti, koji izgleda kao ostarelo, propalo dete, vodi neki noćni klub iza peščanih dina u pravcu Ostendea. Posle toga se sam vraćam u Savojske Alpe. Majka će se dočepati Pariza. Za mene počinje nova školska godina u gimnaziji *Sen Žozef*.

Raspust za Sve Svete, godine 1961. Ulica Roajal u Ansiju pod kišom i istopljenim snegom. U izlogu knjižare Moravijin roman *Dosada* obavijen bandarolom: „Njegova rasonoda: erotizam.” Tokom tog sumornog raspusta čitam *Zločin i kaznu*, i to mi je jedina uteha. Dobijam šugu. Odlazim kod doktorke čije sam ime pronašao listajući imenik Ansija. Ona je delovala iznenađeno koliko sam slab. Upitala me je: „Imate li vi roditelje?” Pred njom, brižnom i majčinski nežnom, jedva sam se uzdržao da ne briznem u plač.

U januaru 1962. stiže pismo od majke koje srećom nije palo u ruke kanonika Žanena: „Nisam ti telefonirala ove sedmice zato što nisam bila kod kuće. U petak uveče bila sam na koktelu koji je Litvak organizovao na mestu snimanja svog filma. Prisustvovala sam i premijeri Trifoovog filma *Žil i Džim*, a večeras idem da pogledam Kalderonov komad u pozorištu... Mislim na tebe i znam koliko radiš. Samo hrabro, drago moje dete. Još nisam zažalila što sam odbila da radim onu predstavu sa Burvilom, bila bih previše nesrećna da igram tako vulgarnu ulogu. Iskreno se nadam da ću uspeti da nađem nešto drugo. Mili moj, nemoj da misliš da sam te zaboravila, međutim, zaista nemam vremena da ti šaljem pakete.”

U februaru 1962. iskoristio sam raspust za Poklade da se uguram u prepun voz do Pariza sa temperaturom od 39. Nadao sam se da će moji roditelji, kad vide da sam bolestan, pristati da me zadrže neko vreme u Parizu. Majka se uselila u deo stana na trećem spratu, gde nije ostao ni komad nameštaja sem jednog provaljenog kauča. Otac se smestio na četvrtom sa lažnom Milen Demonžo. Kod majke zatičem novinara Žana Koa, pod zaštitom telohranitelja zbog atentata OAS-a. Čudan je bio tip taj nekadašnji Sartrov sekretar, strastveni ljubitelj koride sa licem kao u risa. Kada sam imao četrnaest godina ja sam ga ubedio da sin finansijera Staviskog, pod lažnim imenom, spava do mene u spavaonici i da mi je taj drug poverio kako je njegov otac i dalje živ negde u Južnoj Americi. Žan Ko se pojavio u školi u svom „spačeku” tražeći da po svaku cenu upozna „sina Staviskog” sa nadom da će načiniti senzaciju. Te zime ponovo sam video i Žana Normana (alias Žan Dival), onog majčinog prijatelja koji me je uputio da čitam romane iz „Crne serije” kad sam imao jedanaest godina. U ono vreme, bila je to 1956. godina, nisam mogao znati da je on upravo bio izašao iz zatvora. Dolazila je i Mirej Urusov. Spavala u dnevnoj sobi na starom kauču. Ona je crnka od dvadeset osam ili trideset godina. Majka se upoznala sa njom u

Andaluziji. Bila je udata za Rusa Edija Urusova, kojeg su zvali „Konzul” zato što je mogao da popije isto onoliko koktela „kuba libre” koliko i junak romana Malkolma Laurija. Njih dvoje su držali mali hotel sa barom u Toremolinosu. Mirej je Francuskinja. Ispričala mi je kako njen budilnik nije zvonio onoga jutra kada je kao sedamnaestogodišnja devojka trebalo da polaže maturski ispit. Ostala je da spava do podne. Bilo je to negde u blizini Bordoa. Noću, majka nije sa mnom, te ja ostajem u društvu Mirej Urusov. Ona ne uspeva da zaspi na malom, provaljenom ležaju. A ja imam veliki krevet... Jednoga jutra zatekao sam se sa njom na Trgu Odeon. Neka Ciganka nam je gledala u dlan pod stubovima *Trgovinskog suda Sent Andre*. Mirej Urusov mi je kazala da bi je zanimalo da me ponovo sretne za desetak godina.

Vraćam se u Ton u martovskom sivilu. Episkop iz Ansija dolazi u svečanu posetu školi. Ljubimo ga u prsten. Svečani govori. Misa. A ja dobijam od oca pismo koje kanonik Žanen nije otvorio i koje bi, da je odgovaralo istini, bilo pismo dobrog oca dobrom sinu: „Drugi maj 1962. Moj dragi Patrik, mi moramo jedan drugom sve da kažemo sa najvećom iskrenošću, jer to je jedini način da ne budemo stranci kao što se to, nažalost, vrlo često dešava u drugim porodicama. Srećan sam što mi govoriš o problemu pred kojim si se našao, to jest čime želiš da se baviš i u kom smeru hoćeš da uputiš svoj život. Ti mi pišeš da razumeš kako su, sa jedne strane, diplome neophodne da bi se stekao neki položaj u društvu, ali da, sa druge, osećaš potrebu da se iskažeš kroz romane i pozorišne komade, i planiraš da se tome potpuno posvetiš. Među onima koji su postigli najveći uspeh, sem nekoliko izuzetaka, ima najviše onih koji su briljantno završili studije. I tebi su, kao i meni, poznati takvi primeri: Sartr ne bi verovatno mogao napisati mnoge od svojih knjiga da nije dospeo do doktorata iz filozofije. Klodel je *Satenske cipelice* pisao kao diplomata u Japanu nakon što je sa velikom uspehom završio *Školu političkih nauka*. Romen Gari, koji je dobio Gonkurovu nagradu, učenik je iste škole, a i konzul u Americi.” Otac je želeo da postanem inženjer agronomije. Verovao je da je to zanimanje budućnosti. To što je pridavao toliki značaj studijama bilo je zato što on sam nije studirao i zato što je bio pomalo kao oni loši momci koji su želeli da njihove ćerke budu odgajane po manastirima uz časne „sestrice”.

Govorio je laganim pariskim naglaskom - onim iz kraja Otvil, Ulice Petit Otel i kvarta Treviz, tamo gde se u tišini moglo slušati žuborenje česama pod krošnjama drveća. S vremena na vreme govorio je i šatrovački. Ali bio je u stanju da ulije poverenje zajmodavcima, jer je imao držanje prijatnog, uzdržanog čoveka visokog rasta u strogo krojenim odelima.

Maturu sam položio u Ansiju. To će biti moja jedina diploma. Pariz u julu. Moj otac. Moja majka. Ona igra u reprizi komada *Vrata su se zalupila* pisca Donua. Lažna Milen Demonžo. Park Monso u kome čitam članke o završetku rata u Alžiru. Bulonjska šuma. Otkrivam *Putovanje na kraj noći*. Srećan sam kada hodam sam ulicama Pariza. Jedne nedelje u avgustu, negde na jugoistoku, na bulevarima Žurden i Kelerman, u kraju grada koji ću kasnije dobro upoznati, saznajem iz izloga nekog prodavca novina o samoubistvu Merilin Monro.

Avgust u Ansiju. Klod. Bila je napunila dvadeset godina tog leta 1962. i radila je kod nekog krojača u Lionu. Zatim je bila „leteći” maneken. A onda, u Parizu, jednostavno maneken. Potom se udala za nekog sicilijanskog princa i otišla da živi u Rimu, gde se vreme zauvek zaustavilo. Rober. Pravio je skandale u Ansiju, tražeći na sav glas da bude priznat u svojstvu „tetke”. Bio je parijski u tom provincijskom gradiću. Tog leta imao je dvadeset šest godina. Podsećao me je na fresku „Božanska” iz crkve *Notr Dam de Fler*. Kao veoma mlad, bio je prijatelj belgijskog barona Žana L. dok je ovaj boravio u *Imperijal Palasu* u Ansiju, onog istog barona čijeg je dobavljača moja majka upoznala u Antverpeni godine 1939. Robera sam ponovo video 1973. Jedne nedeljne večeri, u Ženevi, bio je toliko pijan dok smo se njegovim kolima vozili preko mosta Berg da je malo falilo da padnemo u Ronu. Našli su ga mrtvog 1980. Nosio je tragove udaraca po licu i policija je uhapsila jednog od njegovih prijatelja. U nekim novinama pročitao sam sledeću vest: „Prava smrt junaka iz romana.”

Jedna devojkica, Mari. Leti je i ona, posle posla, polazila autobusom u sedam uveče sa Staničnog trga u Ansiju. Vraćala se u Verije na Jezeru. Upoznao sam je u tom autobusu. Bila jedva malo starija od mene, a već je radila kao daktilografkinja. Onih dana kada je bila slobodna nalazili smo se na malom trgu u Verijeu. Čitala je Moarovu

Istoriju Engleske. I foto-romane koje sam joj kupovao pre nego što sam polazio da joj se pridružim na plaži.

Ljude mojih godina koji su se viđali u Sporting klubu ili u Taverni kao da je vetar razvejavao: Žak L., zvani „Markiz”, sin višijevskog milicajca kojeg su streljali 1941. na Gran-Bornanu. Pjer Furnije koji je nosio štap sa jabukom na vrhu. I svi oni koji su pripadali generaciji rata u Alžiru: Crni Klod, Zazi, Polo Ervije, Rozi i čuvena Jejet, koja je bila ljubavnica Pjera Brasera. Tamnokosa Dominik u crnoj kožnoj jakni prolazila je ispod stubova, a mi smo govorili da živi od „svog šarma” u Ženevi... Crni Klod i njegovi prijatelji. *Dei vitelloni*. Njihov kulturni film bio je *Lepa Amerikanka*. Po povratku iz rata u Alžiru pokupovali su polovne automobile „em dži”. Jednom su me povelili na „noćnu” fudbalsku utakmicu. Jedan od njih se opkladio da će zvesti ženu prefekta policije za petnaest dana i uspeti da je odvuče u *Grand hotel* na Verdenu, i dobio je opkladu, a drugi, ljubavnik bogate i vrlo lepe žene, udovice jednog uglednog čoveka, posećivao je *Bridž klub* na prvom spratu kockarnice.

U Ženevu sam odlazio autobusom sam, a nekoliko puta i u društvu oca. Ručavali smo u italijanskom restoranu sa čovekom koji se zvao Pikar. Otac je popodne održavao sastanke. Čudna je bila Ženeva početkom tih šezdesetih godina. Alžirci su govorili šapatom u predvorju *Hotela na Roni*. Ja sam šetao starim delom grada. Pričali su da je tamnokosa Dominik, u koju sam bio zaljubljen, radila noću, u *Klubu 58*, u Ulici Glasi de Riv. Na putu natrag autobus je u sumrak prelazio granicu ne zaustavljajući se za carinski pregled.

U leto 1962. majka je došla na turneju u Ansi da u pozorištu *Kazino* igra u komadu Saše Gitrija *Slušajte dobro, gospodo* uz Žana Marša i Mišela Flama, plavušana u stilu „lep dečko” u tigrastim kupaćim gaćicama. On nam je plaćao pića za šankom *Sporting kluba*. Šetnja sa Klodom, jedne nedelje po velikom travnatom Trgu Pakije, kad je raspust bio već završen. I jesen je opet tu. Prolazili smo pored prefekture u kojoj je radila jedna od njegovih prijateljica. Ansi je ponovo postajao provincijski grad. Na Trgu Pakije sretali smo ostarelog Jermenina koji je uvek bio sam i za kojeg mi je Klod rekao da je veoma bogat trgovac i da mnogo troši na devojke i sirotinju. A sivi automobil Žakija Žerena, čiju je karoseriju dizajnirao Alemano, večno će kružiti oko jezera. Ja ću nastaviti da krunim te godine bez

nostalgije, ali ću ubrzati priču. Nije moja krivica ako reči žure da pobegnu. Treba delati brzo, jer će mi inače ponestati snage.

U septembru se u Parizu upisujem na filozofski smer u gimnaziji *Anri Četvrti* i u internat iako moji roditelji žive nekoliko stotina metara od škole. Već je šesta godina kako sam po internatima. Naviknut sam bio na strogu disciplinu u prethodnim školama, ali mi nijedan internat nije bio toliko mučan kao ovaj u *Anriju Četvrtom*. Naročito u trenucima dok sam gledao druge kako izlaze na ulicu kroz dugačak trem.

Više se ne sećam dobro drugova iz internata. Čini mi se da su se tri dečaka, poreklom iz rudarskog gradića Sargemin, pripremala za prijemni na *Visokoj školi za obrazovanje nastavnika*. Dečak sa Martinika iz mog odeljenja često se družio sa njima. Jedan drugi učenik pušio je na lulu i nosio sivi radni mantil sa kućnim patikama. Govorili su da pune tri godine nije izašao iz školskog kruga. Nejasno se prisećam i svog suseda iz spavaonice, malog riđokosog, kojeg sam dve ili tri godine kasnije, po kiši, opazio iz daljine na Bulevaru Sen Mišel u vojnoj uniformi... Posle gašenja svetla noćni čuvar je krstario spavaonicama i sa lampom u ruci proveravao da neki krevet nije ostao prazan. To je bila jesen godine 1962, ali i devetnaesti vek, ili neko možda još udaljenije vreme.

Otac je jedan jedini put došao da me poseti dok sam bio u tom internatu. Direktor škole mi je dao odobrenje da ga sačekam pod ulaznim tremom. Direktor je imao lepo ime: Adonis Delfos. Očeva silueta je tu, pod tim tremom, ali mu lice ne vidim jasno, kao da je i samo njegovo prisustvo nestvarno u dekoru onog srednjovekovnog manastira. Silueta visokog čoveka, bez glave. Ne sećam se da li je postojala neka soba za razgovor. Verujem da se naše viđenje odvijalo na prvom spratu u prostoriji koja je bila biblioteka ili sala za svečanosti. Bili smo sami za stolom, licem jedan prema drugom. Otpratio sam ga do izlaznog trema. Udaljavao se trgom ka Panteonu. Jednog dana mi se poverio kako je i on u svojoj osamnaestoj godini živeo u Latinskom kvartu. Imao je jedva toliko

novca da, umesto pravog obeda, plati belu kafu sa nekoliko kroasana u kafeu *Dipon-Laten*. U to vreme imao je senku na plućima. Zatvaram oči i zamišljam ga kako se uspinje Bulevarom Sen Mišel u masi mirnih gimnazijalaca i studenata pristalica *Aksion fransez*.

Njegov Latinski kvart ličio je na onaj u kojem se kretala Violet Nozijer. Mogao ju je i sretati na bulevaru. Violetu, „lepu učenicu gimnazije *Fenlon* što je pod đaćkom klupom gajila miševe”.

Otac se oženio lažnom Milen Demonžo. Stanovali su na četvrtom spratu, iznad stana moje majke. Ta dva sprata bila su delovi jednog istog stana u vreme kada su moji roditelji živeli zajedno. Godine 1962. dva stana još nisu bila razdvojena. Iza jednih zazidanih vrata postoji i dalje unutrašnje stepenište koje je moj otac dao da se izgradi još 1947, kada je pod kiriju uzeo treći sprat. Lažna Milen Demonžo ne prihvata da izađem iz internata i nastavim da se viđam sa ocem. Nakon dva meseca u internatu, od oca dobijam sledeće pismo: „Alber Rodolf Modiano, Kej Konti broj 15, šesti arondisman. Jutros u devet i petnaest popeo si se da mi izjaviš kako si odlučio da se ne vratiš u gimnaziju sve dok ja ostajem pri odluci da te zadržim u internatu. Oko dvanaest i trideset potvrdio si mi to isto. Za takvo ponašanje nemam reči. Ako zamišljaš da ćeš me primenjujući takve sitne ucenjivačke metode naterati da popustim, vrlo si daleko od stvarnosti. Ja tebi, dakle, toplo savetujem da se u sopstvenom interesu još sutra ujutru vratiš u školu sa nekoliko reči opravdanja direktoru da si odsustvovao zbog gripa. Moram te upozoriti na najkategoričniji način da ćeš zažaliti postupiš li drugačije. Imaš sedamnaest godina, još si maloletan, ja sam ti otac i odgovaram za tvoje školovanje. Nameravam, takođe, da odem i posetim direktora tvoje škole. Alber MODIANO.”

Majka nema para i nikakav angažman u pozorištu tog oktobra 1962. godine. Otac nam preti da neće više snositi nikakve troškove za moje izdržavanje ukoliko se ne vratim u internatsku spavaonicu. Razmišljajući danas o tome, čini mi se da ga nisam skupo koštao: samo taj skromni iznos za internat. Međutim, sećam se da sam krajem pedesetih godina uvideo da je on u toj meri „švorc” da je od mene pozajmljivao poneku hiljadu starih franaka koju mi je, s

vremena na vreme, iz Belgije, od svoje radničke penzije, slao deda. Deda mi je bio mnogo bliži nego roditelji.

Nastavio sam internatski „štrajk”. Jednoga popodneva majka i ja nemamo više ni paru. Šetali smo parkom Tiljerije. Kao jedini izlaz, ona dođe na pomisao da zatraži pomoć od svoje prijateljice Suzan Flon. Krenemo pešice do stana Suzan Flon, pošto nismo imali novca čak ni za dve karte za metro. Primila nas je u svom stanu na Aveniji Žorž Peti sa terasama na više nivoa. Čovek bi pomislio da je na palubi kakvog parobroda. Ostajemo kod nje na večeri. Majka joj melodramskim tonom pripoveda naše „nedaće”, u raskoračenom stavu, oštra, teatralnih gestova. Suzan Flon nas ljubazno sasluša, ožalošćena zbog situacije u kojoj smo se našli. Predlaže da ona napiše pismo mom ocu. I daje nešto para majci.

Sledećih meseci otac treba da odluči da li ću zauvek prestati da pohađam internate u kojima boravim od svoje jedanaeste godine. Zakazuje mi sastanke po kafeima. I neprestano oštri kandže protiv majke i mene. Ne uspevam sa njim da uspostavim prisnost. Svaki put sam primoran da mu isprosim po jednu novčanicu od pedeset franaka koju mi on daje vrlo nevoljno i koju nosim majci. Nekih dana joj ne donosim ništa i to izaziva provale njenog besa. Vrlo brzo - u osamnaestoj godini ili kada sam bio nešto malo stariji - uspevao sam da sam, radom, pribavim te nesrećne novčanice od pedeset franaka sa likom Žana Rasina, ali ne i da obezoružam neprijateljstvo i nedobronamernost koje mi je uvek otvoreno pokazivala. Nikada nisam mogao da joj se poverim ili zatražim bilo kakvu pomoć. Ponekad, kao pas bez pedigrea, previše prepušten samom sebi, dolazim u naivno iskušenje da, crno na belo i do detalja, pribeležim sve što sam propatio zbog njene okrutnosti i ludosti. Ali ćutim. Opraštam joj. Danas je sve to ionako daleko... Sećam se da sam u gimnaziji prepisao jednu rečenicu Leona Bloa: „Čovek ima neka mesta u svom jadnom srcu koja su i njemu samom nepoznata, ali u koja patnja uđe ma koliko da su skrivena.” Ali ovde je bila reč o potpuno bezrazložnoj patnji, o onoj o kojoj se ne može čak ni pesma napisati.

Nemaština je morala da nas zbliži. Jedne godine - 1963. - trebalo je da se priključi gas u stanu. Neophodno je bilo izvesti radove. Moja majka nema novca da ih plati. Nemam ni ja. Kuvamo na rešou na

alkohol. Zimi nikada ne uključujemo grejanje. Takva besparica će nas vrlo dugo pratiti. Jedno popodne u januaru 1970. odvukla me je do zalagaonice u Ulici Pjer Šaron da tamo založim svoje penkalo „zlatno i sa dijamantskim perom” koje mi je Moris Ševalije uručio pri dodeli jedne književne nagrade. Za njega sam dobio jedva dve stotine franaka koje je majka strpala u džep bezdušnog izraza.

Tokom svih tih godina progutali smo mnogo „gorkih pilula”. Kirije tih starih stanova, ruiniranih još od pre rata, nisu bile u to vreme naročito visoke. Zatim su kirije, počev od 1966, postepeno povećavali u onoj meri u kojoj se menjala gradska četvrt, prodavnice ili stanovnici u njoj. Neka mi niko ne uzme za zlo ređanje ovih detalja koji su meni uzrokovali mnoge brige, jer ja sam verovao u čuda i brzo ih zaboravljao čim potonem u balzakovski san da ću se obogatiti.

Nakon mojih potresnih sastajanja sa ocem, nismo se nikada zajedno vraćali do kuće. Prvi je polazio on, a ja bih, u skladu sa njegovim uputstvima, morao da sačekam neko vreme kružeći oko našeg bloka. Od lažne Milen Demonžo on krije naše sastanke. Obično se viđamo nasamo. Jednog dana ručali smo sa markizom Filipom de D., a obrok se obavio u dva restorana, u prvom na Keju Luvr i u drugom na Keju Grand Ogisten. Otac mi je objasnio da Filip de D. ima običaj da ruča u više restorana za redom i tamo zakazuje sastanke sa raznim ljudima... Naručuje predjelo u prvom, glavno jelo u drugom, a potom ponovo promeni restoran za dezert.

Onog dana kada smo sledili Filipa de D. od jednog keja do drugog on je nosio neku vrstu oficirske bluze. Trudio se da nas ubedi kako je za vreme rata bio pripadnik eskadrile Normandija-Njemen. Otac često odlazi da provede vikend u njegovom dvorcu u departmanu Loara-Atlantik. Tamo učestvuje u lovu na divlje patke u koji se nimalo ne razume. Sećam se onih nekoliko dana koje smo proveli u Solonji godine 1959, kod Pola Bertola, u društvu njegove žene i grofa de Naleš, kada sam strahovao da bi me otac mogao ostaviti samog, pa da me ove ubice odvuku u hajku sa psima. Pošto je radio „poslove” sa Polom Bertolom, radio je i sa Filipom de D. Po očevim rečima, taj D. je u mladosti, kao naslednik osiromašene porodice, odležao čak i u zatvoru. Mnogo kasnije, pokazaće mi fotografiju iz starog broja lista *Detektiv*, na kojoj ga vidimo sa lisicama na rukama. Međutim,

ovaj D. je upravo onih dana dobio poveće nasledstvo od svoje bake (rođene de V.), te pretpostavljam da je mom ocu bio potreban kao zajmodavac. Doista, od kraja pedesetih godina on istrajava na jednom snu, a to je da kupi akcije nekog preduzeća u Kolumbiji. Nesumnjivo je da računa na Filipa de D. da mu pomogne u realizaciji te zamisli.

D. će se oženiti jednom šampionkom automobilskih trka i završiti život finansijski upropašćen: prvo kao direktor noćnog kluba u Hamametu, zatim kao vlasnik garaže u Bordou. Moj otac će još nekoliko godina zatim ostati veran svom kolumbijskom snu. Godine 1976. jedan prijatelj će mu dostaviti listu na kojoj su se mogla pročitati sledeća obaveštenja: „Finansijska kompanija *Mokupia*. Administrativno sedište: Ulica Beržer 22, deveti pariski arondisman. Tel: 770.76.94. Francusko anonimno preduzeće. Uprava i rukovođenje: Gospodin Alber Rudolf Modiano, predsednik i generalni direktor. Članovi Upravnog odbora: gospoda Šarl Riševej, Leon Mišel Teson... Raul Melnot (iz preduzeća *Kafir Trust*).”

Uspeo sam da identifikujem članove pomenutog Upravnog odbora, među prvima Tesona, kada sam u septembru 1972. greškom primio iz Tangera telegram sledeće sadržine namenjen mom ocu: 1194 TANGER 34601 HITNO PLATITI KIRIJU ZA BERŽER - STOP - MOJA SEKRETARICA NE MOŽE DA RADI - STOP. ČEKAM HITAN ODGOVOR. TESON. Taj Teson je bio finansijer u Tangeru. A što se Melnota iz trusta Kafir tiče, on je bio član internacionalne administracije bescarinske zone.

A onda, tokom 1963. i 1964. godine, u očevom društvu upoznajem i trećeg čoveka iz Upravnog odbora: Šarla Riševeja. Otac je, da bi me upozorio koliko su nekorisne previše „literarne studije”, uzimao za primer neuspeh tog Šarla Riševeja koji nije ništa pametno stvorio u svom životu mada je bio u završnom razredu čuvene više gimnazije *Luj Veliki*, u klupi sa Rože Vajanom i Roberom Brazijahom. Izgledom raskalašni Švajcarac, ljubitelj piva, pop u civilu sa naočarima u metalnom okviru i mlitavih usana, krišom je posećivao javne kuće u Ženevi. Bio je razveden i u pedesetoj je živio sa mlađom, punačkom ženom kratke kose u prizemnoj sobici bez prozora u šesnaestom arondismanu. Videlo se da je bio spreman na svaku pogodbu. Činilo se da ga je moj otac koristio čas kao momka za sve, a čas kao

„gospodina barona”, što ga nije sprečilo da meni daje moralne pouke sveznajućim glasom Tartifa. Godine 1976. sreću Riševeja na stepeništu zgrade na Keju Konti, ostarelog, klošarskog izgleda i podbulog lica, kako poput mesečara vuče neku kesu sa namirnicama. Bilo je očigledno da živi u stanu na četvrtom spratu, koji je moj otac napustio polazeći u Švajcarsku, bez ijednog komada nameštaja, grejanja, struje ili vode. Tamo je bespravno vegetirao pored svoje žene. Ona ga je slala da im kupi nešto za hranu - nesumnjivo tek nekoliko konzervi. Pretvorila se bila u pravu goropad: čuo bih je kako urla svaki put kada se ovaj nesrećnik vraćao u stan. Pretpostavljam da više nije mogao da računa sa bonovima na ime prisustva sednicama Upravnog odbora preduzeća *Mokupija*. Godine 1976. greškom mi je uručen izveštaj te finansijske kompanije u kome je stajalo da je „advokatu našeg preduzeća u Bogoti dat nalog da pred pravosudnim organima u Kolumbiji započne proceduru isplate dugovanja. U smislu tog prava, obaveštavamo vas da je gospodin Alber Modiano, vaš generalni direktor i predsednik Upravnog odbora, postao prinudni upravnik južnoameričkog preduzeća *Timber* i da zastupa naše preduzeće u pomenutoj filijali”. Međutim, život je težak i nepravedan, te vrlo lako izda naše najlepše snove: generalni direktor i predsednik Upravnog odbora nikada nije dobio nikakvo obeštećenje iz Bogote.

Božić 1962. godine. Ne znam da li je bilo snega za taj Božić. Međutim, u sećanju, ja ga ipak vidim kako tokom noći, u krupnim pahuljicama, zasipa štale i put. U ergeli *Sen Lo* prihvatili su me Žoze i Anri B. Žoze, ona mlada žena koja se starala o meni od moje jedanaeste do četrnaeste godine u majčinom odsustvu. Njen muž Anri bio je veterinar u ergeli. Njih dvoje su bili moja jedina potpora.

Narednih godina navraćaću često kod njih u *Sen Lo*. U grad koji su zvali „prestonica ruševina”, jer je u savezničkom iskrcavanju toliko razrušen bombardovanjem da je većina preživelih pogubila tragove i dokaze svog identiteta. Ponovno podizanje tog grada trajalo je sve do početka pedesetih godina. Nedaleko od ergele još stoji krug provizorno podignutih baraka. Ja sam često odlazio u kafe *Balkon* i gradsku biblioteku, a Anri me je vodio po okolnim farmama u kojima je lečio životinje čak i usred noći kad bi ga pozvali. Ja sam upravo noću razmišljao o svim tim konjima koji stražare oko mene ili spavaju

u svojim štalama umiren saznanjem da njih bar neće odvesti na klanicu kao povorku onih koje sam video jednog jutra kod kapije Bransion.

U Sen Lou sam stekao i nekoliko drugarica. Jedna od njih je stanovala u električnoj centrali. Druga je želela da se odseli u Pariz i upiše na Konzervatorijum. Ispovedala mi je svoje planove u kafeu u blizini železničke stanice. U unutrašnjosti, u Ansiju, kao i u Sen Lou, sva maštanja i sve noćne šetnje završavale su se na stanici sa koje polaze vozovi za Pariz.

Za Božić 1962. godine čitao sam *Izgubljene iluzije*. I dalje prebivam u istoj sobi na poslednjem spratu. Njen prozor gleda na ulicu. Sećam se da je svake nedelje u ponoć jedan Alžirac lagano išao ulicom koja vodi do baraka i tiho pričao sam sa sobom. A večeras, četrdeset godina kasnije, Sen Lo mi liči na osvetljen prozor iz *Izgorele zavese* - kao da sam zaboravio neugašeno svetlo svoje nekadašnje sobe ili svoje mladosti. Barbe d'Orevili rođen je u jednom od okolnih mesta. Otišao sam da posetim njegovu rodnu kuću.

Godina 1963, pa 1964. Godine su se pomešale. Dani dosade, dani kiše... Ipak, naučio sam da bežim od tog sivila u drago stanje svesti, u mešavinu opijenosti i dremeža kao kad u proleće hodate ulicama nakon neprospavane noći.

Godina je 1964. U jednom kafeu blizu Staničnog bulevara sreću dražesnu devojkicu po imenu Katarina sa pariskim akcentom jedne Arleti. Sećam se proleća te godine. Olistalih stabala divljeg kestena duž nadzemnog metroa. I Staničnog bulevara na kojem prizemne kućice još nisu bile porušene.

Moja majka ima manju ulogu u pozorištu *Ambigi* u komadu Fransoa Bijedua: *Kako ide svet, gospon? Klima nekako, gospon...* Ursula Kubler, žena Borisa Vijana, igrala je u istoj predstavi. Vozila je crveni „morgan”. Nju i njenog prijatelja Hota de De posetio sam nekoliko puta u naselju Vernon. Ona mi je pokazivala kako je sa Borisom Vijanom igrala medveđi ples. Bio sam uzbuđen kada sam video čitavu kolekciju ploča Borisa Vijana.

U julu se sklanjam u Sen Lo. Prazna popodneva. Redovno odlazim u gradsku biblioteku u kojoj srećem jednu plavokosu ženu. Na odmoru je u vili u brdima iznad Truvila sa decom i psima. Za vreme okupacije, sa četrnaest godina, bila je učenica *Obrazovnog doma Legije časti* iz Sen Denija. Pitomica nekadašnjih internata. Majka mi je pisala: „Ako ti je tu dobro, bilo bi bolje da ostaneš što je moguće duže. Ja gotovo ništa ne trošim, pa bih na taj način mogla da pošaljem ostatak novca na ime svog duga galerijama *Lafajet*.”

U septembru u Sen Lo stiže novo majčino pismo: „Ne verujem da ćemo ove zime imati grejanja, ali snaći ćemo se. Ja bih te zato, moj dečaće, zamolila da mi pošalješ sav novac koji ti je preostao.” U ono sam vreme pomalo zarađivao za život preprodajom knjiga. U jednom od sledećih pisama prizvuk nadanja: „Zima koja dolazi sigurno neće biti tako strašna kao ona koju smo pregurali...”

Telefonski poziv od oca. On me je bez pitanja upisao u višu gimnaziju *Mišel Montenj* u Bordou na specijalističko izučavanje književnosti. Kako je tvrdio, lično je preuzeo „upravljanje mojim školovanjem”. Zakazuje mi sastanak za sutradan ujutru u staničnom bifeu u Kanu. Hvatamo prvi voz za Pariz. Na stanici Sen Lazar dočekuje nas lažna Milen Demonžo da bi nas kolima odvezla do stanice Austerlic. Sada znam da je ona ta koja traži da budem prognan daleko od Pariza. Kao zalogu pomirenja, otac od mene zahteva da lažnoj Milen Demonžo poklonim prsten sa ametistom koji sam nosio i koji mi je za uspomenu dala prijateljica, „pitomica nekadašnjih internata”. Odbio sam da se odreknem tog prstena.

Na stanici Austerlic sedamo u voz za Bordo, otac i ja. Nemam nikakav prtljag sa sobom kao da je reč o nekakvoj otmici. Prihvatio sam da putujem sa njim, jer sam se nadao da ću uspeti da ga urazumim: bilo je to prvi put nakon dve godine da zajedno provodimo više vremena nego na onim kratkim sastancima po bifeima.

Iste večeri stižemo u Bordo. Otac uzima sobu za nas dvojicu u hotelu *Slendid*. Narednih dana obilazimo prodavnice u Ulici Sent Katrin da bismo kupili internatsku opremu za mene sa spiska koji je gimnazija *Mišel Montenj* dostavila ocu. Nastojim da ga ubedim kako je to sve nepotrebno, ali on ostaje uporan.

Jedne večeri ispred Gradskog pozorišta u Bordou dao sam se u trk da mu pobegnem. A zatim sam se sažalio na njega. Potom iznova pokušavam da ga urazumim. Zbog čega stalno teži da me se otarasi? Zar nije mnogo jednostavnije da me ostavi u Parizu? Prestar sam da budem zatvaran po internatima... On ne želi ništa da čuje. Ja se onda pretvaram kako sam se pomirio sa sudbinom. Kao nekada, odlazimo u bioskope... U nedelju uveče, kada je trebalo da se pojavim u internatu, taksijem me je dopratio do gimnazije *Mišel Montenj*. Dao mi pet stotina pedeset franaka i priznanicu na potpis. Zašto i to? Sačekao je u taksiju da uđem na kapiju gimnazije. Popeo sam se noseći kofer do spavaonice. Učenici u internatu me nazivaju „brucošem” i teraju da im čitam neki tekst na grčkom. Zgrabim kofer i pobegnem na večeru u restoran *Dibern*, na šetalištu Turni, tamo gde me je otac izvodio prethodnih dana. Potom uzmem taksu da me odveze do železničke stanice Sen Žan. Pa noćni voz za Pariz. Od pet stotina pedeset franaka nije mi ostalo ništa. Žalim što nisam bolje

upoznao Bordo, grad iz romana *Putevi ka moru*. I što nisam imao više vremena da se nadišem mirisa borova i smole. Sledećeg dana, u Parizu, na stepeništu naše zgrade, naletim na oca. Moja pojava ga je zaprepastila. Vrlo dugo posle toga nismo progovorili ni reč.

A dani će i meseci proticati. Godišnja doba takođe. Ponekad poželim da se vratim unazad da iznova proživim sve te godine bolje nego što sam ih živeo. Samo kako? U ovom času hodam Ulicom Šampione u onaj tren kasnog popodneva kada vam sunce ide pravo u oči. Provodio sam čitave dane na Monmartru u nekoj vrsti sna na javi. Tamo sam se osećao bolje nego igde drugde. Metro stanica Lamark Kolenkur sa liftom kojim se ide na vrh i kip Sen Kristobala na polovini uspona stepeništem. Kafe u hotelu *Teras*. Bio bih srećan tek po koji časak. Okupljanja u sedam uveče u kafeu *Sun*. Zaleđena rampa u uličici Bert. A moj dah uvek sve kraći.

U četvrtak 8. aprila 1965, ako je verovati jednom starom rokovniku, majka i ja nemamo više ni paru. Ona zahteva da pozvonim ocu na vrata i da mu zatražim novac. Popeo sam se na sprat, u smrtnim mukama. Nameravao sam da ne zvonim, ali majka je preteći vrebala sa stepeništa, uzbuđenog oka i brade, sa penom na ustima. Zvonio sam. Zalupio mi je vrata pred nosom. Zvonio sam ponovo. Lažna Milen Demonžo urla da će pozvati policiju u pomoć. Silazim na treći sprat. Policajci dolaze po mene. Sa njima je i otac. Uvode nas obojicu u policijska kola parkirana ispred zgrade dok nas nastojnik s čuđenjem posmatra. Zauzeli smo mesta na klupici jedan pored drugog. On neće progovoriti ni reči. Prvi put sam se našao u jednoj od tih „korpi za salatu”, a slučaj je hteo da i otac tada bude sa mnom. On je takvo iskustvo već imao u februaru 1942. i u zimu 1943, kada su inspektori francuske policije za jevrejska pitanja vršili racije.

Policijska kola se kreću Ulicom Sen Per, a onda Bulevarom Sen Žermen. Zaustavljaju se na semaforu ispred kafea *De Mago*. Stižemo do komesarijata u Ulici Abaje. Otac me tereti pred islednikom. Kaže mu da sam „probisvet” koji je došao da kod njega „pravi izgrede”. Islednik odgovara da će „sledećeg puta” narediti da me zatvore. Dobro sam osetio da bi otac bio umiren kada bi mogao da me zauvek ostavi u tom komesarijatu. Vratili smo se zajedno na Kej Konti. Upitao sam ga zbog čega je dopustio lažnoj Milen

Demonžo da pozove policiju i zašto me je optuživao pred islednikom. On je neprestano ćutao.

Te iste 1965. godine ili pak 1964. otac je naredio da se poruši unutrašnje stepenište koje je povezivalo spratove i tako zauvek razdvojio dva stana. Kad sam otvorio vrata i našao se u maloj sobi punoj maltera, nekoliko naših dečjih knjiga i razglednica adresiranih na mog brata, koje su se zatekle na četvrtom spratu, ležalo je pomešano sa malterom, iscepano u hiljade komadića. Maj-jun. Još uvek sam na Monmartru. Vreme je lepo. Proleće provodim na terasi kafea u Ulici Abes.

Jul. Stojim u hodniku noćnog voza. Beč. Provodim nekoliko noći u jednom sumnjivom hotelu u blizini Zapadne stanice. Potom nalazim sklonište u maloj sobi iza crkve Svetog Karla. U poslastičarnici *Havelka* susrećem najrazličitije ljude. Jedne večeri u njoj sam proslavio dvadeseti rođendan.

Baškarimo se na suncu u parku Poclensdorf i u malenoj kolibi usred radničkog šetališta u blizini Heligenštata. U kafeu *Rab*, u neuglednoj, praznoj sali nedaleko od Grabena, slušamo šansone Edit Pjaf. A na onim letnjim ulicama, neprekidna lagana omamljenost pomešana sa dremežem kao nakon neprospavane noći.

Ponekad bismo odlazili do češke ili mađarske granice. Nepregledne poljane. Osmatračnice. A da prošetate tim poljanama pucali bi na vas.

Početak septembra napuštam Beč. *Sag'beim abscheid leise „Servus“*, kako kaže pesma. Jedna rečenica našeg Josefa Rota seća me na Beč koji nisam video već četrdeset godina. Da li ću ga više ikada i videti? „Te kratkotrajne i prolazne večeri trebalo je požuriti da ugrabimo pre nego što ih nestane, a voleo sam više od svega da ih iznenadim u parkovima, u Folksgartenu, u Prateru, i dočepam se njihovog poslednjeg svetla, onog najnežnijeg, u nekom kafeu u kojem se ono još moglo naslutiti, nepostojano i lagano, kao parfem...”

U drugoj klasi noćnog voza Beč-Ženeva sa Zapadne stanice. Stižem u Ženevu krajem popodneva. Hvatam autobus za Ansi. U Ansiju je noć. Kiša lije kao iz kabla. Nemam ni groša. Odseo sam u hotelu *Anglter*, u Ulici Roajal, a ne znam kako da platim sobu. Ne prepoznajem ni Ansi koji te večeri, na kiši, liči na fantomski grad. Na

Staničnom trgu srušili su stari hotel i dotrajale kuće. Sutradan se nalazim sa nekolicinom prijatelja. Neki od njih su već otišli na odsluženje vojnog roka. Uveče mi se pričinja da ih vidim kako po kiši prolaze u uniformama. Ostalo mi je ipak pedesetak franaka. Međutim, hotel *Anglter* je skup. Tokom tih nekoliko dana posetio sam u gimnaziji *Sen Žozef* u Tonu bivšeg profesora književnosti, opata Akambea. Pisao sam mu iz Beča da ga upitam da li bi mogao da mi nađe mesto vaspitača ili profesora pripravnika za narednu školsku godinu. Verujem da sam želeo da pobegnem i iz Pariza i od svojih jadnih roditelja koji mi nisu nikada pritekli u pomoć i koji su me ostavili leđima sateranog uza zid. Pronašao sam dva pisma opata Akambrea: „Voleo bih da školska godina počne sa tobom kao profesorom u ustanovi. Razgovarao sam sa ocem nastojnikom. Nastavnički kadar je popunjen, ali su do kraja avgusta moguće izmene koje ja priželjkujem kako bi ti mogao da dođeš kod nas.” U drugom pismu, koje nosi datum od 7. septembra 1965, piše mi: „Raspored časova na kome sam radio ovih dana, pokazuje, nažalost, da je broj nastavnika više nego dovoljan za školsku 1965-1966. Nismo u mogućnosti da ti damo posao čak ni sa polovinom radnog vremena...”

Život se nastavljao a da nismo pouzdano znali zbog čega se u nekom trenutku nalazimo pored jednih osoba umesto pored drugih, na jednom mestu umesto na drugom, i da li je film u originalnoj verziji ili dubliran. Danas su mi od toga vremena u sećanju ostale samo kratke sekvence. Upisao sam se na studije književnosti da bih odložio služenje vojnog roka. Nisam nikada prisustvovao predavanjima i postao sam student-fantom. Žan Norman (alijas Žan Dival) poslednjih nekoliko meseci boravi na Keju Konti u sobičku u kojem se nekada nalazilo unutrašnje stepenište koje je povezivalo treći sprat sa četvrtim. On radi u nekoj agenciji za prodaju nekretnina, međutim, boravak u Parizu mu je zabranjen. Ovo ću saznati tek kasnije. Moja majka ga je upoznala 1955. godine. Norman je imao dvadeset sedam godina i upravo je odležao zatvorsku kaznu zbog provalnih krađa. Slučaj je hteo da je vrlo mlad učestvovao jednom broju provala sa Suzanom Bukro kod koje smo, brat i ja, stanovali u Žui an Žozasu. Posle toga, ponovo je dopao zatvora, pošto se 1959. nalazio u kaznionici u Poasiju. On je platio

da se izvrše najneophodniji radovi u potpuno oronulom stanu, a uveren sam i da je davao novaca mojoj majci. Mnogo volim tog Normana (alijas Divala). Jedne večeri je na kaminu moje sobe diskretno ostavio novčanicu od pet stotina franaka koju sam otkrio tek nakon njegovog odlaska. Pošto on vozi 'jaguar', sledeće godine ću iz novina, u momentu afere Ben Barka, saznati da su ga prozvali „ljudina iz 'jaguara'.”

Negde 1965-1966. dogodio se ovaj incident: bilo je oko deset sati uveče i bio sam u stanu sam. Začujem tutanj snažnih koraka, kod oca, na spratu iznad, a potom prasak nameštaja koji neko prevrće i stakla koje se lomi. Onda, muk. Odškrinuo sam vrata koja izlaze na stepenište. Sa četvrtog sprata, stepeništem su silazila dva plećata tipa sa licima plaćenih ubica ili policajaca u civilu. Zapitao sam ih šta se dešava. Jedan od njih, uz zapovednički pokret rukom, suvo odvratil: „Budite ljubazni i uđite u svoj stan.” Posle toga, odjek koraka u očevom stanu. On je znači bio tamo... Oklevao sam da mu telefoniram pošto se nismo videli od putovanja u Bordo i verovao sam da će mi zalupiti slušalicu. Dve godine kasnije upitao sam ga šta se dogodilo one večeri. Pretvarao se da ne razume o čemu mu govorim. Mislim da je on bio čovek koji bi obeshrabrio desetoricu istražnih sudija.

Te sam jeseni, godine 1965. kad večer dođe, odlazio u jedan restoran nedaleko od pozorišta *Lutecija* ukoliko bi mi preostala po koja od onih novčanica od pet franaka sa likom Viktora Igoa. Ili se povlačio u malu sobu na Aveniji Feliks For, u petnaestom arondismanu, u kojoj je jedan prijatelj skladištio kolekcije Pari-Turf za deset poslednjih godina u svrhu tajanstvenih statističkih predviđanja za klađenje na hipodromima Oteja i Lonšana. Himere. Sećam se da se nebeski horizont ipak mogao opaziti u toj četvrti Grenela, zahvaljujući njenim uličicama probijenim uz pomoć viska koje izbijaju na Senu. Ponekad, vrlo kasno noću, uzimao sam taksi. Vožnja je stajala pet franaka. Na granici petnaestog arondismana bila je česta policijska kontrola. Falsifikovao sam godinu rođenja u pasošu prepravivši 1945. u 1943. da bih dostigao godine punoletstva.

Rejmon Keno je bio ljubazan da ne prima subotom. U rana popodneva često smo se nas dvojica vraćali sa Neja na levu obalu. Pričao mi je o jednoj šetnji sa Borisom Vijanom do slepe ulice koju

gotovo niko ne poznaje, u dubini trinaestog arondismana, između perona i pruge na železničkoj stanici Austerlic: uličica Kroa Žari. Posavetovao me je da odem do nje. Čitao sam da je Keno bio najsrećniji u časovima svojih popodnevnih šetnji u koje je odlazio zato što je morao da piše članke o Parizu za list *Entransižan*. A ja se pitam da li sve te mrtve godine koje ovde evociram vrede truda. Poput Kenoa, ni ja nisam bio ono što jesam dok se ne nađem sam na ulici u potrazi za psima iz Anijera. U ono sam vreme imao dva psa. Zvali su se Žak i Pol. U Žui an Žozasu, godine 1952, brat i ja smo imali ženku koju su jednog popodneva pregazila kola u Ulici Doktora Kurzena. Keno je mnogo voleo pse.

Pričao mi je da je gledao vestern u kome prisustvujemo obračunu na život i smrt između Indijanaca i Baskijaca. Prisustvo Baskijaca ga je veoma začudilo i zasmejala. Na kraju sam uspeo da otkrijem o kom filmu je reč: *Karavan prema suncu*. Rezime je upravo takav: Indijanci protiv Baskijaca. Voleo bih da kao uspomenu na Kenoa pogledam taj film u nekom bioskopu koji su zaboravili da poruše, u potpuno zaboravljenom kutku grada. Kenoov smeh. Napola gejzir, napola čegrtaljka. Međutim, nemam ja dara za metafore. Bio je to jednostavno Kenoov smeh.

Godina 1966. Januarska noć na Keju Konti. Žan Norman se vratio oko jedanaest sati. Sami smo u stanu. Radio svira. Odjednom javljaju da je Figon izvršio samoubistvo u svojoj garsonjeri u Ulici Renod u času dok je policija provaljivala vrata njegove sobe. On je bio jedan od protagonista u aferi Ben Barka. Norman je prebledevši pozvao nekoga telefonom i izvikao se na njega. Vrlo brzo je spustio slušalicu. Ispričao mi je da su samo sat ranije Figon i on zajedno večerali i da mu je ovaj odavno bio prijatelj, još iz niže gimnazije *Sent Barb*. Ali je zaboravio da mi kaže i to da su pedesetih godina zajedno bili kažnjenici zatvora u Poasiju, kao što sam kasnije doznao.

I tako se neznatni događaji smenjuju i preturaju preko vas a da ne ostave previše traga. Imate osećaj da još uvek ne možete započeti vlastiti život, da ste vrsta tajnog putnika. Od tog života u ilegali vratilo mi se u sećanje nekoliko pojedinosti. Na Uskrs, naleteo sam na članak u jednom časopisu u kome se govori o Žanu Normanu i aferi Ben Barka. Članak je bio naslovljen: „Šta se čeka da ovaj čovek

bude saslušan?” Objavili su i veliku Normanovu fotografiju sa sledećim tekstom ispod nje: „Lice kao sekirom odrezano a oblikovano električnom bušilicom. Prezime mu je Norman, ali se prekrstio u Dival. Figon ga je zvao 'ljudina iz jaguara'. Onaj Žorž Figon kojega je Norman, ili Dival, odavno poznavao...”

Tog proleća često sam nalazio прибежиšte kod Marjane L. u Ulici Regar. Njen stan je bio mesto okupljanja grupe ljudskih primeraka koji su krstarili bez kompasa između Sen Žermena, Monparnasa i Belgije. Neki od njih, već načeti narkoticima, pauzirali su tamo između dva putovanja na Ibicu. Međutim, u Ulici Regar sretali smo i izvesnog Pjera Divelza (ili Divelca), plavokosog tridesetpetogodišnjaka sa brkovima i u kariranom odelu. Govorio je francuski sa otmenim, internacionalnim naglaskom i, okitivši revere sakoa vojnim priznanjima, tvrdio kako je nekada pohađao oficirsku školu *Sen Meksan* i bio oženjen jednom od „Ginisovih kćeri”; zivkao je telefonom razne ambasade i često bio viđan u pratnji tipa, sa licem do gluposti odanog zadatku, koji se hvalio da je u ljubavnoj vezi sa jednom Iranom.

Bilo je i mnogo drugih takvih senki među kojima jedna po imenu Žerar Marsijano. A koliko je još onih koje sam zaboravio i koje mora da su od tada odnete nasilnom smrću.

U proleće 1966. u Parizu primetio sam promenu u vazduhu, klimu sličnu onoj koju sam već doživeo 1958. u svojoj trinaestoj godini, i po završetku rata u Alžiru. Ali, ovog puta, u Francuskoj nije bilo značajnijeg događaja niti preokreta, ili sam možda zaboravio. Uostalom, na svoju sramotu, ne bih bio u stanju da kažem šta se dešavalo u svetu u aprilu 1966. Jedino to da smo izlazili iz nekakvog tunela, ali kakvog ni sam ne znam. A takav dašak svežine, nisu poznavala prethodna godišnja doba. Ili je to iluzija svih onih koji imaju dvadeset godina i uvek veruju da svet počinje od njih? I vazduh mi se činio nekako lakši tog proleća.

Nakon afere Ben Barka, Žan Norman nije više stanovao na Keju Konti i misteriozno je nestao. Negde u maju ili junu dobijam službeni poziv od brigade za suzbijanje narkotika u kome me mole da posetim izvesnog inspektora Langlea. Ovaj me saslušava tri sata neprekidno u jednoj od kancelarija, usred meteža drugih policajaca, i kuca na mašini moje odgovore. Na moje veliko zaprepašćenje, kaže

da me je neko prijavio kao narkomana i preprodavca droge i pokaže mi fotografiju iz kartoteke Žerara Marsijana kojeg sam dva ili tri puta susreo u Ulici Regar. Izgleda da je moje ime pronađeno u njegovom imeniku. Odgovorim da takvog nisam nikada video. Onda inspektor zatraži da mu pokažem svoje ruke da proveri nose li tragove uboda. I još mi zapreti da će narediti pretres na Keju Konti i u mom skloništu na Aveniji Feliks For, ali, po svoj prilici, nije upućen da postoji Ulica Regar, što mi je vrlo čudno pošto je Žerar Marsijano redovno navraćao u taj stan. Pustio me je da odem naglasivši da ću verovatno biti podvrgnut novom saslušanju. Nažalost, oni vam nikada ne postavljaju prava pitanja. Upozorio sam Marjanu L. da se pričuva policije, kao i Žerara Marsijana, kojeg niko više nije video. Jednog od narednih dana u trgovini oružjem uhapšen je Pjer Divelz u času dok je kupovao ili preprodavao revolver. Divelz je bio prevarant za kojim je raspisan nalog za hapšenje. A ja tada učinim nedolično delo: ukradem Divelzovu garderobu koja se zadržala kod Marjane L. i sastojala od većeg broja vrlo elegantnih odela i, uz to, starinsku muzičku kutiju koja je pripadala ljudima koji su iznajmljivali stan Marjani L. Sa jednim staretinarem iz Ulice Žarden Sen Pol načinio sam pogodbu da mu sve ustupim za pet stotina franaka. Ovaj mi je ispričao da je pripadao porodici trgovaca starim gvožđem sa Klišija i da je dobro poznavao Žoa-Novicija. Ako budem imao drugih stvari da mu prodam ispod ruke, treba samo da telefoniram. Uz onih petsto, dodao mi je još sto franaka, vidljivo dirnut mojom stidljivošću. Sledeće ću godine popraviti ovo nedolično delo. Od prvog autorskog honorara platiću odštetu za krađu muzičke kutije. Bio sam raspoložen i da od Divelza otkupim nekoliko odela, ali nisam više nikada ništa čuo o njemu.

Budimo iskreni do kraja: majka i ja smo jednom Poljaku kojeg smo upoznali i koji je radio na buvljoj pijaci godine 1963. prodali četiri gotovo nova odela, nekoliko košulja i tri para cipela na kalupima od svetlog drveta koje je u jednom plakaru ostavio Rober Flaj, prijatelj mog oca. I ovaj je, kao i Divelz, nosio karirana odela i iščezao preko noći. Onog popodneva nismo imali ni paru. Jedino sitninu koju sam dobio od bakalina u Ulici Dofin za kaucirane flaše. Bilo je to u vreme kada je baget koštao četrdeset četiri santima. Posle toga nakrao sam se knjiga i knjiga od pojedinaca ili iz biblioteka. Prodavao sam

ih, jer nisam imao novaca. Primerak posebnog izdanja *U Svanovom kraju*, objavljen u Graseu, prvo izdanje Artoa sa posvetom Malrou, romane sa posvetama Monterlana, Selinova pisma, *Sliku kraljevskog vojnog doma* iz 1819, nepoznata izdanja Verlenovih zbirki *Žene* i *Hombres*, na desetine tomova *Plejade*, knjige iz istorije umetnosti... Od časa kada sam počeo da pišem, nisam više počinio nikakvu krađu. A i mojoj majci se, uprkos njenoj poznatoj uobraženosti, dešavalo da smota nešto „luksuznije” ili koji artikal sa odeljenja kožne galanterije u prodavnici *La bel žardinijer* i u drugima.

Ali vreme teče i leto 1966. se približavalo, a sa njim ono što se zove doba punoletstva. Preselio sam se u blizinu Bulevara Kelerman i često navraćao u susedni Studentski grad, na njegove ogromne travnjake, u restorane, kafeteriju, bioskop ili kod njegovih žitelja. Kod prijatelja iz Maroka, Alžira, Jugoslavije, Kube, Egipta, Turske...

U junu smo se pomirili otac i ja. Često se nalazim sa njim u holu hotela *Lutecija*. Primećujem da on nema čiste namere sa mnom. Nastoji da me ubedi da se ranije prijavim u vojsku. On će se sam zauzeti, rekao je, da pripremi moj odlazak u kasarnu *Reji*. Pretvaram se da sam ga poslušao da bih od njega izvukao nešto novca, tek toliko da provedem poslednje letovanje „u civilu”. Budućem vojniku ništa se ne odbija. On je ubeđen da ću se ubrzo naći pod zastavom. Dotle ću napuniti dvadeset jednu godinu i on će me se konačno otarasiti. Dao mi je tri stotine franaka, jedini „džeparac” koji sam od njega dobio u životu. Toliko sam bio srećan zbog te „premije” da sam mu drage volje mogao obećati da ću pristupiti i Legiji stranaca. A razmišljao sam o neobjašnjivom usudu koji ga je terao da me bez prestanka odbacuje: internati, Bordo, policijski komesarijat, vojska...

Pobeći vrlo brzo, pre jesenjeg odlaska u kasarnu. Lionska stanica u rano jutro, 1. jula. Prepun voz druge klase. Prvi je dan godišnjih odmora. Veći deo vremena sam prestajao u hodniku. Potrebno je više od deset sati da se stigne na jug. Autobus krivuda obalom mora. Lez Isamb. Sent Maksim. Varljiv osećaj slobode i avanture. Među ključnim tačkama mog života, leta će biti uvek najvažnija iako su se sva izmešala zbog većitog juga.

Iznajmio sam sobu na malom Trgu La Gard Frene. U hladu, na terasi kafe-restorana, započeo sam jednog popodneva svoj prvi roman. Pošta je, na drugoj strani ulice, radila samo dva sata dnevno

u ovom osunčanom i dremljivom seocetu. A jednog jutra napunio sam dvadeset prvu godinu i sledećeg jutra trebalo je da krenem natrag vozom.

U Parizu me skrivaju. Avgust. Uveče odlazim u bioskop *Fontemblo* na Aveniji Italija, u restoran *Kaskada* na Aveniji Rej... Ocu dajem broj telefona, Goblen 71-91. Telefonira mi u devet sati ujutru, a ja navijam budilnik pošto spavam do dva sata po podne. Nastavio sam da pišem roman. Poslednji put sam oca video u jednom kafeu-sladoledžinici na uglu Ulice Babilon i Bulevara Raspaj. Zatim je nastala razmena pisama. „Alber Rudolf Modiano, Kej Konti 15, Pariz, šesti arondisman, 3. avgusta 1966. Dragi Patrik, u slučaju da odlučiš da nastaviš da se ponašaš kako je tebi drago i da se oglušuješ o moje odluke, situacija će biti sledeća: napunio si dvadeset prvu godinu, dakle, punoletan si i ja više nemam nikakvih obaveza prema tebi. Zauzvrat, to znači da više nećeš moći da se nadaš nikakvoj pomoći sa moje strane, nikakvoj podršci, ma kakve prirode bila, kako na materijalnom, tako i na moralnom planu. Moje odluke koje se tebe tiču su jasne, možeš samo da ih prihvatiš ili odbiješ, pregovora neće biti: prestaćeš sa odlaganjem vojnog roka završno sa 10. avgustom, da bi mogao biti pozvan u vojsku u novembru. Mi smo imali dogovor da u sredu ujutru odemo u kasarnu *Reji* i ugovorimo odsluženje tvog vojnog roka. Sastanak je bio zakazan za dvanaest i trideset, čekao sam te do jedan i petnaest, a ti, po svojoj uobičajenoj navici lažljivog i loše vaspitanog mladića, niti si došao na sastanak, niti si se potrudio da telefoniraš radi izvinjenja. Mogu ti reći da je poslednji put da si dobio priliku da se odnosiš prema meni sa takvim kukavičlukom. Dakle, možeš odabrati da živiš kako se tebi sviđa i potpuno i do kraja se odreći da se na mene oslanjaš ili, pak, da se saglasiš sa mojim odlukama. Na tebi je da odlučiš. Ja mogu samo da potvrdim sa potpunom rešenošću da, kakav god bude tvoj izbor, život će ti ponovo pokazati da je tvoj otac bio u pravu. Alber MODIANO. P. S. Dodajem da sam za ovu priliku ujedinio sve članove svoje familije, o svemu ih obavestio i da mi oni u celosti odobravaju.” Koju je on imao familiju? Onu koja se za jedno veče iznajmljuje u „Sastancima senilnih”?

„Pariz, 4. avgust 1966. Dragi gospodine, vama je poznato da su u prošlom veku 'narednici vrbovatelji' napijali svoje žrtve i podmetali im

da potpišu ugovor o obavezi. Žurba sa kojom ste vi želeli da me odvučete u kasarnu *Reji* seća me takvih postupaka. Služenje vojnog roka pruža vam izvanrednu priliku da me se otarasite. Za onu 'moralnu podršku' koju ste mi prošle sedmice obećali postaraće se kaplari. A što se 'materijalne podrške' tiče, ona će biti čist višak pošto ležaj i hranu daju u kasarni. Ukratko, odlučio sam da radim kako je meni drago i zaobiđem odluke koje ste vi doneli. Moja će, dakle, situacija biti sledeća: imam dvadeset jednu godinu, punoletan sam i vi nemate prema meni više nikakvih obaveza. Zauzvrat, neću se od vas nadati nikakvoj pomoći, nikakvoj podršci, ma kakve prirode bila, kako na materijalnom, tako i na moralnom planu."

Danas žalim što sam mu napisao takvo pismo. Šta sam drugo mogao? Nisam bio ljut, uostalom, nisam se na njega nikada ni ljutio. Jednostavno me je uplašilo da ću se naći zatvoren u kasarni negde na istoku. Da me je upoznao desetak godina kasnije - kako je govorila Mirej Urusov - ne bi bilo ni najmanjeg problema između nas. On bi bio oduševljen da mu pričam o književnosti, a ja bih ga zapitkivao o njegovim komplikovanim finansijskim planovima i o tajanstvenoj prošlosti. Tako bismo, u nekom drugom životu, šetali ruku pod ruku da više nikada ni od koga ne krijemo naše sastajanje.

„Alber Rudolf Modiano, Kej Konti 15, Pariz, šesti arondisman, 9. avgusta 1966. Primio sam tvoje pismo od 4. avgusta, upućeno, ne tvom ocu, nego 'dragom gospodinu', u kojem bi trebalo da se prepoznam. Tvoja prevrtljivost i licemernost nemaju granica. Ovo je ponavljanje događaja iz Bordoja. Moja odluka koja se tiče tvog odlaska na odsluženje vojnog roka u novembru ove godine nije olako doneta. Zaključio sam da je neophodno da promeniš ne samo podneblje već i način života koji bi se odvijao u uslovima discipline a ne maštanja. Tvoje pretvaranje je odvratno. Dobro sam upamtio tvoje reči. Alber MODIANO.” Nikada ga više nisam video.

Jesen je u Parizu. Nastavljam da pišem roman, uveče, u sobi, u velikom bloku zgrada na Bulevaru Kelerman i dva kafea na samom kraju Ulice Admirala Mošeza.

Jedne noći razmišljao sam zbog čega se, zapravo, nalazim na drugoj obali Sene, u društvu nekih ljudi kod Žorža i Kiki Daragan, one zbog koje sam, sa četrnaest i po godina, bežao iz internata... U ono vreme ona je živela u Briselu, te joj je moja majka pružila

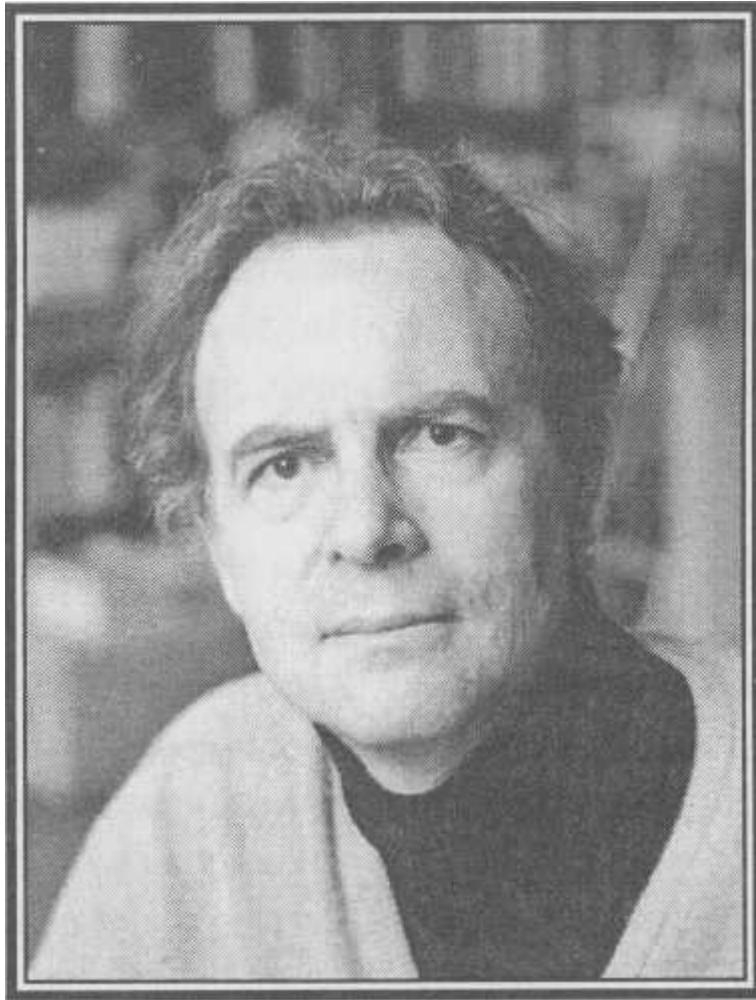
gostoprimstvo na Keju Konti. Od tada oko nje počinje da obleće nekolicina autora naučne fantastike sa Sen Žermena i neki umetnici iz grupe „Panika”. Morali su joj se udvarati, dok im je ona uzvraćala pažnju pod blagonaklonim pogledom svoga muža, Žorža, belgijskog industrijalca, pravog pravcatog podupirača u kafeu *Flor* u kome je ostajao ušrafljen od devet sati izjutra pa do ponoći, nesumnjivo zato da nadoknadi godine izgubljene u Belgiji... Razgovarao sam sa Kiki o prošlosti i onom već dalekom vremenu mog odrastanja, kada me je, pričala je ona, otac odvodio na večere kod „Šarlija, kralja školjki”... Sačuvala je mog oca u nežnom sećanju. Bio je on šarmantan čovek pre nego što je sreo lažnu Milen Demonžo. Natali, stjuardesa, sa kojom se otac upoznao 1950. za vreme leta Pariz-Brazavil, ispričaće mi kasnije kako on nju, u danima oskudice, nije izvodio kod Šarlija na školjke već kod Rožea na pržene krompiriće... Stidljivo sam predložio Žoržu i Kiki Daragan da im dam da pročitaju moj rukopis, kao da sam se kod njih našao u salonu gospođe i gospodina Kajave.

Možda su svi oni ljudi koje sam sretao tih šezdesetih godina, a koje od tada nikada više nisam imao prilike da vidim, nastavili da žive u nekoj vrsti paralelnog sveta, zaštićeni od prolaznosti vremena, nepromenjenog izgleda. O tome sam razmišljao maločas hodajući pustom ulicom obasjanom suncem. Ti si u Parizu kod istražnog sudije, kaže u svojoj pesmi Apoliner. A meni sudija pokazuje fotografije, potvrde, dokaze. Pa ipak, nije moj život bio sasvim takav.

Proleće je šezdeset sedme. Travnjaci Studentskog grada. Park Monsuri. Tačno u podne radnici iz *Snekme* okupljaju se u kafeu u prizemlju. Trg Peplije na kojem sam onog junskog popodneva saznao da je moja prva knjiga primljena. Zdanje *Snekme*, noću, poput nasukanog parobroda na Bulevaru Kelerman.

Jedno junsko veče u pozorištu *Atelje* na Trgu Dankur. Neobičan Odibertijev pozorišni komad: *Srce za kuvanje*. Rože je radio kao upravnik u *Ateljeu*. One večeri kada su se Rože i Santal venčali večerao sam sa njima u malom stanu koji je pripadao nekome čijeg se imena ne mogu setiti, na tom istom Trgu Dankur na kome svetlost uličnih svetiljki podrhtava. Oni su zatim odjezdili putem nekog udaljenog predgrađa.

Te sam večeri osetio olakšanje prvi put u životu. Pretnja koja se nadvijala nada mnogim svim ovih godina, koja me je primoravala da budem u večitoj pripravnosti, rasula se u zraku Pariza. Zaplovio sam ka pučini pre nego što je počeo da se ruši crvljivi pontonski most. Bilo je i vreme.

Patrik Modiano

Beleška o autoru

Patrik Modiano rođen je u Parizu 1945. godine. Jedan je od najvažnijih savremenih francuskih pisaca.

Najznačajniji romani: *Mesto za zvezdu*, *Noćobdijino kolo*, *Kružni bulevar*, *Tužna vila*, *Porodična knjižica*, *Ulica mračnih dućana*, *Jedna mladost*, *Tako vrsni momci*, *Izgubljeni kraj*, *Cirkus prolazi*, *Svadbeno putovanje*, *Avgustovske nedelje*, *Dora Bruder*, *Te neznanke* i *Mala princeza*.

Najznačajnije nagrade: Dijamantsko pero, Nagrada Francuske akademije, Nagrada knjižara i izdavača Francuske, Gonkurova nagrada za roman godine dodeljena *Ulici mračnih dućana*.

U Engleskoj je svojevremeno za najbolji film proglašen *Lisjen Lakomb* Luja Mala za koji je Modiano napisao scenario.

Rodoslov je četvrti roman koji „Stubovi kulture”, u prevodu Mirjane Avramović Ouaknine, predstavljaju svojim čitaocima.

Živi u Parizu.

Beleška o prevodiocu

Mirjana Avramović Ouaknine je nastavnik, pedagog i prevodilac. Prevela je sa francuskog jezika, između ostalog, romane *Dara Bruder*, *Te neznanke* i *Mala princeza* Patrika Modianoa, *Identitet* i *Neznanje* Milana Kundera i *To je sve* Margaret Diras. Živi u Parizu.

Table of Contents

[Rodoslov](#)

[Beleška o autoru](#)

[Beleška o prevodiocu](#)